ที่ระลึกในงาน

ถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน
ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
ประจำปี ๒๕๕๓



ณ วัดเสนหา อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

วันศุกร์ ที่๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

Space

คำนำ

การทอดกฐิน เป็นประเพณีที่สำคัญยิ่งประเพณีหนึ่ง ของชาวไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา นับตั้งแต่พระมหากษัตริย์จนถึงสามัญชนได้ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมา การทอดกฐินเชื่อว่ามีผลานิสงส์มาก เนื่องจากเป็นกาลทานที่มีกำหนดเวลา กล่าวคือ จะทอดกฐินได้ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ รวมเวลา ๑ เดือน

ในเทศกาลกฐินประจำปี ๒๕๕๓ นี้ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ได้รับพระราชทานผ้าพระกฐินเพื่อนำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ณ วัด เสนหา อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ในวันศุกร์ ที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ตรงกับวันขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๑๒

ด้วยเดชานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย บุญญาธิการพระบารมีธรรมบรมโพธิสมภารของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภกและบุญญานุภาพในส่วนของทานมัยอันเกิดจากกุศลศรัทธาได้โปรดบันดาลใจ ปกปักรักษาคุ้มครองให้ผู้ร่วมอนุโมทนากฐินพระราชทานครั้งนี้ ประสบแต่ความสุข ความเจริญยิ่งๆขึ้นโดยทั่วกัน

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

สารบัญ

ฝ่ายช่วยอำนวยการฯ
สำนักงานเลขานุการกรม
เลขที่ ๑๕๐๑
วันที่ 21 มิ.ย. 2553
เวลา ๑๕.๐๐ น.

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
เลขรับ ๐๕๔๖๘
วันที่ 21 มิ.ย. 2553
เวลา ๑๓.๒๑ น.



ที่ วธ ๐๓๐๒/๒๕๐๐

กรมการศาสนา
๖๖๖ ถนนบรมราชชนนี
แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด
กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

สำนักงานเลขานุการกรม
กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
เลขรับ ๒๗๙๔
วันที่ 21 มิ.ย. 2553
เวลา ๑๔.๒๓ น.
☑ ฝ่ายช่วยอำนวยการฯ
☐ ฝ่ายประชาสัมพันธ์
☐ งานสารบรรณ

๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ประจำปี ๒๕๕๓

เรียน อธิบดีกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

อ้างถึง หนังสือกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ที่ รง ๐๔๐๑/๐๔๕๕๔ ลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๓

ตามหนังสือที่อ้างถึง แจ้งว่า กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน มีความประสงค์จะขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน เพื่อนำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ประจำปี ๒๕๕๓ ณ วัดเสนหา ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ในวันศุกร์ ที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ เวลา ๑๓.๐๙ น. ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กรมการศาสนาได้รับทราบแล้ว จะดำเนินการขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินให้ตามความประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายสด แดงเอียด)
อธิบดีกรมการศาสนา

กองศาสนูปถัมภ์
โทร. ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๐๗
โทรสาร ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๐๑



ประกาศกรมการศาสนา

เรื่อง การขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน

ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๓

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐิน ให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การ สมาคม มูลนิธิ บริษัทห้างร้าน และประชาชนทั่วไป นำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ณ พระอารามหลวงทั่วราชอาณาจักร ในกฐินกาลทุกปี

ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๓ กำหนดกฐินกาล ตั้งแต่วันอาทิตย์ ที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๓ ตรงกับวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันอาทิตย์ ที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ (กำหนดเริ่มพระกฐินหลวง วันศุกร์ ที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๓ ตรงกับวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑)

กรมการศาสนาขอประกาศให้ผู้มีจิตศรัทธา ที่ประสงค์จะขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ณ พระอารามหลวง โปรดแจ้งความจำนงได้ที่ ฝ่ายพิธี กองศาสนูปถัมภ์ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๐๗ โทรสาร ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๐๑ ในวันและเวลาราชการ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป จนถึงวันศุกร์ ที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๕๓ ผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในส่วนภูมิภาค ประสงค์จะขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ให้ติดต่อกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด หรือเจ้าอาวาสพระอารามหลวงได้โดยตรง ซึ่งทางจังหวัด และเจ้าอาวาส จะแจ้งให้กรมการศาสนาทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๓

(นายสด แดงเอียด)

อธิบดีกรมการศาสนา

กำหนดการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน
ณ วัดเสนหา อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม
วันศุกร์ที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

เวลา ๑๘.๐๐ น. - ฉลองสมโภชองค์พระกฐินพระราชทาน ณ วัดเสนหา อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

วันศุกร์ที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

เวลา ๐๙.๓๐ น. - เดินทางจากกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรุงเทพมหานคร

เวลา ๑๑.๓๐ น. - เดินทางถึงวัดเสนหา อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม (รับประทานอาหารที่วัด)

เวลา ๑๒.๔๕ น. - คณะข้าราชการตั้งแถวตรงทางเข้าพระอุโบสถ

เวลา ๑๓.๐๐ น. - ประธานเดินทางถึงวัดเสนหา

- ประธานเดินสู่พระอุโบสถถวายความเคารพ
- ดนตรีบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี
- ประธานยืนตรงถวายความเคารพ
- ประธานรับผ้าพระกฐิน เดินเข้าสู่พระอุโบสถนำไปวางบนพานแว่นฟ้า ซึ่งตั้งอยู่หน้าอาสนะสงฆ์รูปที่ ๒
- ประธานจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย แล้วกราบ ๓ ครั้ง
- ประธานไปที่พานแว่นฟ้า หยิบผ้าห่มพระประธานส่งให้เจ้าหน้าที่ นำไปมอบแก่ไวยาวัจกร จากนั้น ยกผ้าพระกฐินขึ้นประคองพนมมือ หันหน้าไปทางพระประธาน ว่านะโม ๓ จบ แล้วหันหน้าไปทาง พระสงฆ์ กล่าวคำถวายผ้าพระกฐิน (ผู้ที่อยู่ในพิธีทั้งหมดยืนแสดงความเคารพ)
- ประธานประเคนผ้าพระกฐินพร้อมทั้งเทียนปาฏิโมกข์แด่พระสงฆ์ รูปที่ ๒ แล้วกลับเข้าที่นั่งประจำที่
- พระสงฆ์ประกอบพิธีเสร็จแล้วออกไปครองผ้าแล้วกลับเข้าที่นั่ง อาสนะสงฆ์ตามเดิม

- ประธานถวายเครื่องพระกฐินแก่พระองค์ครองเริ่มตั้งแต่บาตร เป็นต้นไป
- ผู้บริหาร แขกผู้มีเกียรติถวายเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์
- เลขานุการกรม ประกาศยอดเงินบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศล ให้ที่ประชุมทราบ
- พระสงฆ์อนุโมทนา ประธานกรวดน้ำ พระสงฆ์อนุโมทนา ประธานกราบพระรัตนตรัย นมัสการลาพระสงฆ์
- เสร็จพิธี

<u>หมายเหตุ</u>

- ข้าราชการชำนาญการ และอาวุโสขึ้นไป แต่งกายเครื่องแบบปกติขาว

ประวัติวัดเสนหา
อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม



ชื่อและสถานที่ตั้งของวัด วัดเสนหาเป็นวัดธรรมยุติกนิกาย เดิมเป็นวัดราษฎร์ ตั้งอยู่ในตำบลสวนตะไคร้ อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครปฐม อยู่ใกล้พระราชวังสนามจันทร์ ระยะทางห่างจากตอลายนครปฐม หรือองค์พระปฐมเจดีย์ ประมาณ ๑ กิโลเมตร และมีทางรถไฟสายใต้ผ่านหน้าวัด ครั้งเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฏเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงโปรดเสด็จประทับแรมพระราชวังสนามจันทร์ หรือเสด็จทรงซ้อมรบเสือป่า และลูกเสือ รถไฟพระที่นั่งหยุด ณ สถานีสนามจันทร์ ซึ่งอยู่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของหน้าวัดเสนหานี้ บัดนี้สถานีสนามจันทร์เลิกไปแล้วเพราะหมดความจำเป็น

อาณาเขตบริเวณวัดเสนหา

ทิศใต้ ด้านหน้าวัดยาว ๑๒ เส้น ๑๒ วา ติดเขตทางรถไฟสายใต้ และทางหลวง

ทิศเหนือ ด้านหลังวัดยาว ๑๐ เส้น ๓ วา ติดคลองเจดีย์บูชา

ทิศตะวันออก กว้าง ๕ เส้น ๗ วา ติดเขตสะพานรถไฟ

ทิศตะวันตก กว้าง ๑ เส้น ๒ วา ติดทางหลวงจังหวัด



เจ้าอาวาส

ผู้สร้างวัดและอุปการะภิกษุสงฆ์

นายเพิ่ม เสนหา บุนนาค ผู้เป็นบุตรพระยาศรีสรราชภักดี (วัน บุนนาค) และเปี่ยม ศรีสรราชภักดี มารดา บ้านเดิมอยู่ริมคลองบางหลวง จังหวัดธนบุรี เมื่ออายุวัยพอสมควรได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ แต่ท่านผู้นี้มีความพอใจในพาณิชยการ ต่อมาจึงได้ออกไปตั้งบ้านประกอบอาชีพทำการค้าอยู่ที่ตำบลพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม จนฐานะมั่งคั่งบริบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์ทั้งปวง ยายเพิ่ม เสนหา มีจิตศรัทธาในบวรพุทธศาสนาอย่างมากจึงได้ถวายที่ดินแปลงหนึ่งมีเนื้อที่ประมาณ ๔๕ ไร่ อยู่ใกล้เขตพระราชวังสนามจันทร์ให้เป็นที่สังฆาราม เมื่อเดือนอ้ายปีระกา (ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๒) โดยมีพระเถระผู้ใหญ่ ๒ รูป คือพระคุณเจ้าพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร สิริจนฺโท) วัดบรมนิวาส จังหวัดพระนคร กับพระพุทธวิริยาการ (จิตร ฉนฺโน) วัดสัตตนารถปริวัตร จังหวัดราชบุรี เป็นผู้รับที่ดินแทนคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย ได้เป็นประธานช่วยอุปการะตั้งเป็นสำนักสงฆ์ขึ้น และได้ส่งพระภิกษุสามเณรจากวัดบรมนิวาสบ้าง วัดสัตตนารถปริวัตรบ้าง เพื่อมาจำพรรษาอยู่ที่นั้น และตั้งให้พระครูสังวรวินัย (อาจ ชุตินฺธโร) เป็นเจ้าสำนักปกครอง อบรมภิกษุสามเณรที่จำพรรษาอยู่นั้น

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๔ เป็นต้นมา ตอนเริ่มสร้างวัด (สำนักสงฆ์) ขึ้นใหม่ๆ เจ้าของได้จัดการบำรุงสถานที่และสร้างกุฏิไม้ขนาดเล็กสำหรับเป็นที่พักอยู่ชั่วคราวก่อน และจัดอาหารบิณฑบาตถวายอยู่เสมอมาจนถึงแก่อนิจกรรม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ เป็นเวลาที่เริ่มสร้างวัดได้เพียง ๒ ปีเศษเท่านั้น

ต่อมาพระครูสังวรวินัย (อาจ) จึงได้เป็นผู้อำนวยการในการก่อสร้างวัดเสนหา โดยมีอุบาสิกา เก๊า แซ่ตั้น คุณพระวิชัย ยนฺตรกิจ คุณเปี่ยม ศรีสรราชภักดี คุณนายเง็ก คุณเสถียร ท้าวอินทรสุริยา (ม.ล. เชื้อ พึ่งบุญ ณ อยุธยา) อุบาสิกาแต๋ม อุบาสิกาเปลี่ยน จังหวัดเพชรบุรี น.ส. เอี่ยม นาคนาเกลื่ด และพระภิกษุเย็น วัดเสนหา เป็นผู้นำชักชวนบอกบุญบรรดาญาติมิตร และผู้มีจิตศรัทธาอื่นๆ ร่วมบริจาคทรัพย์ตลอดจนทายกทายิกาได้ช่วยกันบอกบุญเรี่ยรายทรัพย์ทั้งในจังหวัดนครปฐม และจังหวัดใกล้เคียง เพื่อก่อสร้างกุฏิขึ้นหลายหลัง สร้างศาลาการเปรียญ หอระฆัง โรงเรียนปริยัติธรรม และอื่นๆ

โดยเสด็จพระราชกุศลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ได้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ประทานให้เป็นทุนเริ่มแรกสร้างพระอุโบสถกว้าง ๔ วา ยาว ๘ วาและส่วนสูง ๘ วา กัลป์หล่อสร้างพระประธานอีกส่วนหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ พระประธานหล่อด้วยทองเหลือง พระเพลากว้าง ๓ ศอก และสูงตลอดถึงพระรัศมี ๔ ศอก โดยจำลองแบบพระชินสีห์ ซึ่งประดิษฐานอยู่ ณ พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร จังหวัดพระนคร หล่อองค์พระอุโบสถและพระประธานได้ด้วยทองคำน้ำหนัก ๑๕๐ บาท ซึ่งทั้งพระอุโบสถและพระประธานได้สร้างแล้วเสร็จพร้อมกันใน พ.ศ. ๒๔๖๖ ที่เสร็จเรียบร้อยในเวลาอันรวดเร็วก็ด้วยพระบารมีของพระองค์ที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มาแต่เริ่มแรกเสมือนหนึ่งพระองค์ทรงนำข้าราชบริพารและประชาชนของพระองค์ทั้งในจังหวัดนครปฐม และต่างจังหวัดใกล้เคียงได้บริจาคทรัพย์โดยเสด็จพระราชกุศล นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าฯ แก่ชาวจังหวัดนครปฐมเป็นอย่างยิ่ง

โรงเรียนสมัครพลผดุง นามพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก่อสร้างโรงเรียนภาษาไทยวัดเสนหา จึงนับว่าวัดนี้มีความสำคัญในประวัติศาสตร์สังคม และด้านการศึกษาอยู่มาก โดยพระมหากรุณาธิคุณพระองค์เสมอได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่เพียงพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนเริ่มแรกแก่การสร้างพระอุโบสถ และองค์พระประธานเท่านั้น ยังได้ทรงพระราชทานทุนทรัพย์และไม้โรงเสือป่าจากพระราชวังสนามจันทร์ที่อยู่ให้มาเพื่อการก่อสร้างโรงเรียนสำหรับกุลบุตร

กุลธิดาประชาชนน้อยๆ ของพระองค์อีกด้วย ฉะนั้น โรงเรียนสมัครพลผดุงจึงเป็นมงคลนามที่ได้รับพระราชทานสืบมาทุกวันนี้ เป็นโรงเรียนประชาบาลที่ได้เริ่มเปิดสอนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ โรงเรียนนี้ได้สร้างเสริมต่อเติมเพิ่มขึ้นหลายครั้งหลายตอน เพราะจำนวนนักเรียนและชั้นเรียนได้ขยายมากขึ้นทุกที สุดท้ายได้โอนมาเป็นโรงเรียนเทศบาลอีกครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ จึงได้รับการบำรุงช่วยเหลือจากงบประมาณของเทศบาลเมืองนครปฐม และได้กลายมาเป็นอาคารคอนกรีตทรงไทยประยุค ๓ ชั้น ราคา ๒,๘๑๖,๐๐๐ บาท ปลูกสร้างเสร็จเรียบร้อยเมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๗ ส่วนอาคารสมัครพลผดุง ของเดิมได้รับการบูรณะให้มีสภาพดีอย่างเดิม โดยนำมาสร้างไว้ด้านเหนือของอาคารตึก ๓ ชั้น

ปัจจุบัน โรงเรียนสมัครพลผดุง (เทศบาล ๒ วัดเสนหา) ดำเนินการสอนตั้งแต่ชั้นเด็กเล็ก จนถึงระดับ ป. ๑ ถึง ป. ๗ มีห้องเรียน ๓๓ ห้อง จำนวนนักเรียนชายหญิง ๑,๒๑๗ คน และมีครูทั้งหมด ๓๙ คน โดยมีนางอำไพ เสลานนท์ เป็นครูใหญ่ควบคุมปกครอง

ที่ดินธรณีสงฆ์ของวัดเสนหา ชั้นเดิมได้มีผู้มีจิตศรัทธาเรี่ยรายทรัพย์จากชาวบ้านให้ไว้เป็นกองกลางสำหรับจัดหาอาหารถวายพระภิกษุสารเณรตลอดถึงพระอาคันตุกะประจำตลอดพรรษา ภายหลังมาคิดเห็นได้ว่าเงินเป็นของไม่ถาวรหมดสิ้นลงได้ จึงปรึกษาพร้อมใจกันโอนเงินก้อนนั้นจัดซื้อที่ดินนา ในอำเภอเมืองนครปฐมได้ ๔๔๑ ไร่ ๑ งาน ๒๐ วา เป็นเงิน ๑,๑๙๒,๔๖๘ บาท เพื่อให้ไวยาวัจกรได้จัดประโยชน์และนำดอกผลไว้จัดหาเป็นอาหารถวายพระภิกษุสามเณร นอกจากที่ดินดังกล่าวแล้ว มีผู้บริจาคที่ดินมอบให้วัดเสนหาในเวลาต่อมาอีกดังนี้.-

คุณหญิงนนทฤทธิ ประเจตน์ บริจาคที่ดินตำบลสนามจันทร์ ถวายเนื้อที่ ๓ ไร่ ๒ งาน ๘๐ วา

พระยานรราชภักดี กับพระยานรรัตนราชมานิต (บุตร) บริจาคที่ดินตำบลปิ่นเกลียว ถวายเนื้อที่ ๓๑ ไร่ ๑ งาน ๘ วา

พระครูสังวรวินัย (อาจ ชุตินฺธ โร) อดีตเจ้าอาวาสวัดเสนหา บริจาคที่ดินตำบลที่ดินดอนยายหอมเป็นที่ธรณีสงฆ์ ถวายเนื้อที่ ๒๑ ไร่ ๑ งาน ๓๖ วา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑

น.ส. เอี่ยม นาคนาเกลี้ด บริจาคที่ดินตำบลบางหลวง ถวายเนื้อที่ ๓๐ ไร่ ๑ งาน ๓๖ วา

คุณนายเง็ก คุณเสถียร บริจาคที่ดินตำบลปิ่นเกลียว ถวายเนื้อที่ ๘๖ ไร่ ๓ งาน ๔๘ วา

คุณตาบ น้อยพิทักษ์ บริจาคที่ดินซึ่งอยู่ติดด้านหลังวัด เพื่อขยายอาณาเขตวัดให้กว้างออกไปอีก ถวายเนื้อที่ ๓ ไร่เศษ

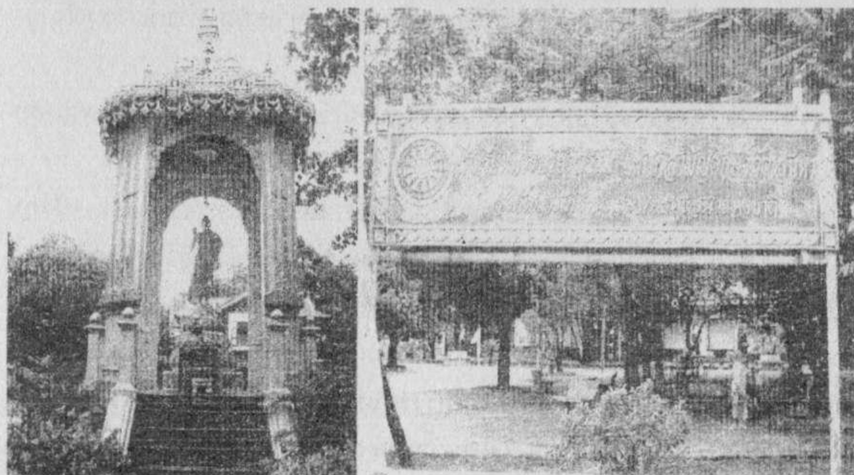
นายปเป๊ะ ตัณฑหงส์ บริจาคที่ดินตำบลเชียงราก อยุธยา ถวายเนื้อที่ ๖๔ ไร่ ๒ งาน ๘๐ วา

นอกจากที่ดินซึ่งมีผู้ถวายดังกล่าวแล้ว ทางวัดเสนหายังได้ซื้อเพิ่มเติมภายหลังอีกตามความเหมาะสม ดังนั้นปัจจุบันจึงมีที่ดินธรณีสงฆ์รวมทั้งสิ้น ๕๑๑ ไร่ ๒ งาน ๒ วา (รวมทั้งที่ตั้งวัดด้วย) ประเมินราคา เมื่อ ๑๐ ปีมาแล้ว เป็นเงิน ๓,๓๘๔,๕๐๐ บาท ราคาปัจจุบันสูงขึ้นอีก ๒-๓ เท่า ซึ่งทางวัดได้จัดประโยชน์นำดอกผลจากค่าเช่ามาบำรุงวัดและจัดหาอาหารถวายพระภิกษุสามเณรประจำตามความมุ่งหมายเดิม นั้น

พระราชทานวิสูงคามสีมา มีพระบรมราชโองการประกาศไว้แก่ชนทั้งปวงว่าที่เขตพระอุโบสถวัดเสนหา ตำบลสวนตะไคร้ อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครปฐม โดยยาว ๓ เส้น กว้าง ๒ เส้น พระมหานายกเจ้าคณะปลัดมหาสังฆปรินายก ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอเป็นวิสุงคามสีมา พระเจ้าแผ่นดินสยามได้ทรงเนินดีอนุโมทนาอนุญาตแล้วโปรดให้กรมการปักเขตกำหนดให้ตามประสงฆ์ ทรงพระราชอุทิศที่นั้นเป็นที่วิสุงคามสีมายกเป็นแผนกหนึ่งต่างหากจากพระราชอาณาเขต เป็นที่วิเศษสำหรับพระสงฆ์มาแต่จตุรทิศทั้งสี่ ทำสังฆกรรมมีอุโบสถกรรม เป็นต้น

พระราชทานตั้งแต่ ณ วันที่ ๑๑ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๓๗ พระพุทธศาสนากาล ๒๔๖๒ พรรษา เป็นวันที่ ๓๑๕๖ ในรัชกาลปัจจุบันนี้ฯ

สถาปนาเป็นพระอารามหลวง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๗ พระประชากรบริรักษ์ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม พิจารณาเห็นว่าวัดเสนหานี้มีเนื้อที่บริเวณวัดกว้างขวาง และมีสิ่งก่อสร้างที่เป็นถาวรวัตถุอันมีค่ามากหลายอย่าง ทั้งเป็นวัดที่เจ้าคณะธรรมจังหวัดนครปฐม พำนักอยู่ประจำด้วย จึงได้เสนอเรื่องราวขอพระบรมราชานุญาต เพื่อทรงสถาปนาเป็นพระอารามหลวงและก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้วัดเสนหาเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ตั้งต่วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๔๘๗



ความรู้เรื่อง "กฐิน"

๑. ความหมายของคำ

๑. คำว่า "กฐิน" มีความหมายเกี่ยวข้องกันถึง ๔ ประการ คือ

* **เป็นชื่อของกรอบไม้** อันเป็นแม่แบบสำหรับทำจีวร ซึ่งอาจเรียกว่า สะดึง ก็ได้
* **เป็นชื่อของผ้า** ที่ถวายแก่สงฆ์เพื่อทำจีวร ตามแบบหรือกรอบไม้นั้น
* **เป็นชื่อของบุญกิริยา** คือการทำบุญในการถวายผ้ากฐินเพื่อให้สงฆ์ทำเป็นจีวร
* **เป็นชื่อของสังฆกรรม** คือกิจกรรมของสงฆ์ที่จะต้องมีการสวดประกาศขอรับความเห็นชอบจากที่ประชุมสงฆ์ในการมอบผ้ากฐินให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง

<u>กฐินที่เป็นชื่อของกรอบไม้</u>

กรอบไม้แม่แบบสำหรับทำจีวร ซึ่งอาจเรียกว่า สะดึง ก็ได้นั้น เนื่องจากในพุทธกาล การทำจีวรให้มีรูปลักษณะตามที่กำหนด กระทำได้โดยยาก จึงต้องทำกรอบไม้สำเร็จรูปไว้ เพื่อเป็นอุปกรณ์สำคัญในการทำเป็นผ้าห่ม หรือผ้าห่มซ้อนที่เรียกว่า จีวร เป็นชื่อรวมของผ้าผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ ในภาษาไทยนิยมเรียกผ้านุ่งว่า **สบง** ผ้าห่มว่า **จีวร** ผ้าห่มซ้อนว่า **สังฆาฏิ** การทำผ้าโดยอาศัยแม่แบบเช่นนี้ คือ ทาบผ้าลงไปกับแม่แบบแล้ว ตัด เย็บ ย้อม ทำให้เสร็จในวันนั้นด้วยความสามัคคีของสงฆ์ เป็นการร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจที่เกิดขึ้น และเมื่อทำเสร็จ หรือพ้นกำหนดกาลแล้ว แม่แบบ หรือกฐินนั้น ก็รื้อเก็บไว้ในการทำผ้านั้นอีกในปีต่อๆ ไป การรื้อแบบไม้นี้ เรียกว่า เดาะ คำว่ากฐินเดาะ หรือเดาะกฐิน จึงหมายถึง การรื้อไม้แม่แบบเพื่อเก็บไว้ใช้ในโอกาสหน้า

<u>กฐินที่เป็นชื่อของผ้า</u>

หมายถึงผ้าที่ถวายให้เป็นกฐินภายในกำหนดกาล ๑ เดือน นับตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ผ้าที่จะถวายนั้น จะเป็นผ้าใหม่หรือผ้าเทียมใหม่ เช่น ผ้าฟอกสะอาดหรือผ้าเก่า หรือผ้าบังสุกุล คือ ผ้าที่เขาทิ้งแล้วและเป็นผ้าเปื้อนฝุ่น หรือผ้าตกตามร้านก็ได้ ผู้ถวายจะเป็นคฤหัสถ์ก็ได้ เป็นภิกษุหรือสามเณรก็ได้ ถวายแก่สงฆ์แล้ว ก็เป็นอันใช้ได้

<u>กฐินที่เป็นชื่อของบุญกิริยา คือ การทำบุญ</u>

คือ การถวายผ้ากฐินเป็นทานแก่พระสงฆ์ผู้จำพรรษาอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งครบ ๓ เดือน

เพื่อสงเคราะห์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ให้มีผ้านุ่งหรือผ้าห่มใหม่ จะได้ใช้ผลัดเปลี่ยนของเก่าที่จะขาดหรือชำรุด การทำบุญถวายผ้ากฐิน หรือที่เรียกว่าทอดกฐิน คือ ทอดหรือวางผ้าลงไปแล้วกล่าวคำถวายในท่ามกลางสงฆ์ เรียกได้ว่าเป็น**กาลทาน** คือ การถวายทานที่ทำได้เฉพาะกาล ๑ เดือน ดังกล่าว ในกฐินที่เป็นชื่อของผ้า ถ้าถวายก่อนหน้านั้น หรือหลังจากนั้นไม่เป็นกฐิน ท่านจึงถือว่า โอกาสทำได้ยาก

กฐินที่เป็นชื่อของสังฆกรรม

คือ กิจกรรมของสงฆ์ก็จะต้องมีการสวดประกาศขอรับความเห็นชอบจากที่ประชุมสงฆ์ ในการมอบผ้ากฐินให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง เมื่อทำจีวรสำเร็จด้วยความร่วมมือของภิกษุทั้งหลาย ก็จะได้เป็นโอกาสให้ได้ช่วยกันทำจีวรของภิกษุรูปอื่นขยายเวลาทำจีวรได้อีก ๔ เดือน ทั้งนี้เพราะในสมัยพุทธกาล การหาผ้าทำจีวรทำได้โดยยาก ไม่ทรงอนุญาตให้เก็บสะสมผ้าไว้เกิน ๑๐ วัน แต่เมื่อได้ช่วยกันทำสังฆกรรมเรื่องกฐินแล้ว อนุญาตให้แสวงหาผ้าและเก็บผ้าไว้ทำเป็นจีวร ได้จนตลอดฤดูหนาว คือจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔

ข้อความดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่าความหมายของคำว่า "กฐิน" มีความหมายเกี่ยวข้องกันทั้ง ๔ ประการ เมื่อสงฆ์ทำสังฆกรรมเรื่องกฐินแล้ว และประชุมกันอนุโมทนากฐิน คือ แสดงความพอใจว่า ได้กรานกฐิน เสร็จแล้วก็เป็นอันเสร็จพิธี

๒. คำว่า **กรานกฐิน** คือการลาด หรือทาบผ้าลงไปกับกรอบไม้แม่แบบ เพื่อ ตัด เย็บ ย้อม ทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่ง

๓. คำว่า **จองกฐิน** คือการแสดงความจำนงเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจาต่อทางวัดว่าจะนำกฐินมาถวาย เมื่อนั้น เมื่อนี้ แล้วแต่จะตกลงกัน แต่ต้องภายในเขตเวลา ๓ เดือน ตามที่กำหนดในพระวินัย

๔. คำว่า **อปโลกน์กฐิน** หมายถึง การที่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเสนอขึ้นในที่ประชุมสงฆ์ถามความเห็นชอบว่า ควรมีการกรานกฐินหรือไม่ เมื่อเห็นชอบร่วมกันแล้ว จึงหารือกันต่อไปว่า ผ้าที่ทำสำเร็จแล้ว ควรถวายแก่ภิกษุรูปใด การปรึกษาหารือการเสนอความเห็นเช่นนี้ เรียกว่า อปโลกน์ (อ่านว่า อะ-ปะ-โหลก) หมายถึงการช่วยกันมองดูว่าจะสมควรอย่างไรเพียงเท่านี้ยังใช้ไม่ได้ เมื่ออปโลกน์เสร็จแล้วจึงต้องสวด ประกาศเป็นการสงฆ์ จึงนับเป็นสังฆกรรมเรื่องกฐิน ดังกล่าวไว้แล้วในตอนต้น

ในปัจจุบัน มีผู้ถวายผ้ามากขึ้น มีผู้สามารถตัดเย็บย้อมผ้าที่ทำเป็นจีวรได้

แพร่หลายขึ้น การใช้ไม้แม่แบบอย่างเก่าจึงเลิกไป เพียงแต่รักษาชื่อ และประเพณีไว้โดยไม่ต้องใช้กรอบไม้แม่แบบ เพียงถวายผ้าขาวให้ตัด เย็บ ย้อม ให้เสร็จในวันนั้น หรืออีกอย่างหนึ่งนำผ้าสำเร็จรูปมาถวาย ก็เรียกว่าผ้ากฐินเหมือนกัน และเนื่องจากยังมีประเพณีนิยมถวายผ้ากฐินกันแพร่หลายไปทั่วประเทศไทย จึงนับว่าประเพณีนิยมในการบำเพ็ญกุศลเรื่องกฐินนี้ ยังขึ้นหน้าขึ้นตาเป็นสาธารณประโยชน์ร่วมไปกับการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอารามไปในขณะเดียวกัน

๒. ตำนาน

ครั้งพุทธกาล มีเรื่องเล่าไว้ในคัมภีร์พระวินัยปิฎก กฐินขันธกะว่า ครั้งหนึ่งภิกษุชาวเมืองปาฐา ประมาณ ๓๐ รูป ถือธุดงควัตรอย่างยิ่งยวด มีความประสงค์จะเฝ้าพระพุทธเจ้า ซึ่งขณะนั้นประทับอยู่ที่กรุงสาวัตถี แคว้นโกศล จึงพากันเดินทางมุ่งหน้าไปยังเมืองนั้น พอถึงเมืองสาเกตซึ่งอยู่ห่างจากกรุงสาวัตถี ประมาณ ๖ โยชน์ ก็เป็นวันเข้าพรรษาพอดี เดินทางต่อไปมิได้ ต้องจำพรรษาอยู่ที่เมืองสาเกต ตามพระวินัยบัญญัติ ขณะที่จำพรรษาอยู่ ณ เมืองสาเกต เกิดความพร้อมร้อนรน อยากเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเป็นกำลัง ดังนั้น พอออกพรรษาปวารณาแล้วก็รีบเดินทาง แต่ระยะนั้นยังมีฝนตกมาก หนทางที่เดินชุ่มไปด้วยน้ำเป็นโคลนเป็นตม ต้องบุกต้องลุยมาจนกระทั่งถึงกรุงสาวัตถี ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าสมความประสงค์ พระพุทธเจ้าจึงมีปฏิสันถารกับภิกษุเหล่านั้นถึงเรื่องการจำพรรษาอยู่ ณ เมืองสาเกตและการเดินทาง ภิกษุเหล่านั้นจึงกราบทูลถึงความตั้งใจ ความร้อนรนกระวนกระวาย และการเดินทางที่ลำบากให้ทรงทราบทุกประการ

พระพุทธเจ้าทรงทราบและเห็นความลำบากของภิกษุ จึงทรงยกเป็นเหตุและมีพระพุทธานุญาตให้พระภิกษุผู้จำพรรษาครบถ้วนแล้วกรานกฐินได้ และเมื่อกรานกฐินแล้ว จะได้รับอานิสงส์บางข้อตามพระวินัยดังกล่าวต่อไป

๓. ข้อกำหนดเกี่ยวกับกฐิน

ข้อกำหนดเกี่ยวกับกฐินมีดังต่อไปนี้

๑. **จำนวนพระสงฆ์ในวัดที่จะทอดกฐินได้** ถ้ากล่าวตามหลักฐานในพระไตรปิฎก (เล่ม ๕ หน้า ๒๘๘) ซึ่งเป็นพระพุทธภาษิต กล่าวว่า สงฆ์ ๔ รูป ทำกรรมได้ทุกอย่าง เว้นการปวารณา คือ การอนุญาตให้ว่ากล่าวตักเตือนได้ การอุปสมบท และการสวดถอนจากอาบัติบางประการ (อัพภาณ) จึงหมายถึงว่า จำนวนพระสงฆ์ในวัดที่ทอดกฐินได้จะ

ต้องมีตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป แต่หนังสืออธิบายชั้นหลังที่เรียกว่า อรรถกถา กล่าวว่าต้อง ๕ รูปขึ้นไป เมื่อหนังสืออธิบายชั้นหลัง ขัดแย้งพระไตรปิกเป็นสำคัญ

๒. คุณสมบัติของพระสงฆ์ที่มีสิทธิรับกฐินได้ คือ พระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดนั้นครบ ๓ เดือน ปัญหาที่เกิดขึ้นมีอยู่ว่าจะนำพระสงฆ์วัดอื่นมาสมทบจะใช้ได้หรือไม่ ตอบว่า ถ้าพระสงฆ์ในวัดที่จะทอดกฐินนั้นมีจำนวนครบ ๔ รูปแล้ว จะนำพระสงฆ์ที่อื่นมาสมทบก็สมทบได้ แต่จะอ้างสิทธิไม่ได้ ผู้มีสิทธิเฉพาะผู้จำพรรษาครบ ๓ เดือน ในวัดนั้นเท่านั้น การนำพระภิกษุมาจากวัดอื่นคงมีสิทธิเฉพาะที่ทายกจะถวายอะไรเป็นพิเศษเท่านั้น ไม่มีสิทธิในการออกเสียงเรื่องจะถวายผ้าแก่ภิกษุรูปนั้นรูปนี้

๓. กำหนดกาลที่จะทอดกฐินได้ ได้กล่าวไว้แล้วในเบื้องต้นว่า การทอดกฐินนั้นทำได้ภายในเวลาจำกัด คือตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ก่อนหน้านั้น หรือหลังจากนั้นไม่นับเป็นกฐิน

๔. ข้อควรทราบเกี่ยวกับกฐินไม่เป็นอันทอดหรือโมฆะ เรื่องนี้สำคัญมาก ควรทราบทั้งผู้ทอดและทั้งฝ่ายพระสงฆ์ผู้รับ เพราะเป็นเรื่องทางพระวินัย (วินัยปิฎกเล่ม ๕ หน้า ๑๓๗) คือมักจะมีพระในวัดเที่ยวขอ โดยตรงหรือ โดยอ้อม ด้วยวาจาบ้าง ด้วยหนังสือบ้าง เชิญชวนให้ไปทอดกฐินในวัดของตน การทำเช่นนั้น ผิดพระวินัย กฐินไม่เป็นอันกราน นับเป็นโมฆะ ทอดก็ไม่เป็นอันทอด พระผู้รับก็ไม่ได้อานิสงส์จึงควรระมัดระวังทำให้ถูกต้องและแนะนำผู้เข้าใจผิดปฏิบัติผิดให้ทำให้ถูกต้องเรียบร้อย

๕. ประเภทของกฐิน การทอดกฐินที่ปฏิบัติกันมาในประเทศไทย ตามหลักฐานที่ปรากฏ นับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ตราบเท่าถึงปัจจุบัน แยกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้

* **กฐินหลวง**
* **กฐินราษฎร์**

วันสำคัญของพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติไทย

วิถีชีวิตของคนไทยจึงผสมผสานกับหลักธรรม และพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาอย่างกลมกลืนจนอาจกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาได้ขัดเกลาและหล่อหลอมอุปนิสัยและชีวิตของคนไทยอย่างแท้จริงในฐานะพระรัตนตรัยเป็นหลักสูงสุดในพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจที่สำคัญของพุทธศาสนิกชนได้จัดให้มีการประกอบพิธีบูชาเป็นการพิเศษ และเป็นที่น่ายินดีสำหรับคนไทย ที่สามารถบูชาพระรัตนตรัยได้ครบสาม โดยถือวันสำคัญของพระพุทธศาสนาและของชาติไทยอันได้แก่

<u>วันมาฆบูชา</u>

วันที่พระพุทธเจ้าทรงประทานหลักธรรมอันถือได้ว่า เป็นหัวใจพระพุทธศาสนาจัดเป็น "วันธรรมบูชา"

<u>วันวิสาขบูชา</u>

วันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ และเสด็จดับขันธ์ปรินิพพานของพระพุทธเจ้าจัดเป็น "วันพุทธบูชา"

<u>วันอาสาฬหบูชา</u>

วันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา ทำให้บังเกิดพระสังฆรัตนะขึ้นเป็นครั้งแรกในโลก จัดเป็น "วันสังฆบูชา"

เนื่องจากพระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้ซึ่งพระธรรม พระธรรม คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พระสงฆ์เล่าคือหมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และสอนบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าด้วย

พระรัตนตรัยจึงต่างกันแต่เพียงชื่อ โดยเนื้อความเป็นอันเดียวกันไม่อาจที่จะแยกกันได้ การบูชาในวันสำคัญทั้ง ๓ จึงเป็นการบูชาพระรัตนตรัย นั่นเอง

ในการบูชานั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ๒ ประการด้วยกัน คือ

๑. อามิสบูชา การบูชาด้วยอามิส คือ วัตถุสิ่งของต่างๆ ดังที่แสดงเครื่องบูชาไว้ เช่น ข้าว น้ำดื่ม ผ้า ยานพาหนะ เครื่องประดับ ของหอม เครื่องลูบไล้ ดอกไม้ เป็นต้น

๒. ปฏิบัติการบูชา บูชาด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ การบูชาทั้ง ๒ ประการนี้ เมื่อมาเทียบกันแล้ว ทรงสรรเสริญการปฏิบัติบูชาว่าประเสริฐกว่าการบูชาอย่างยิ่ง ซึ่งผลจากการบูชาด้วยการปฏิบัติตามย่อมสามารถดำรงอายุพระพุทธศาสนาไว้ตลอดเวลากาลนาน โดยมีข้อแม้ว่า ต้องเป็นการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมปฏิบัติชอบยิ่งปฏิบัติตามธรรม

ในโอกาส วันสำคัญทางพุทธศาสนาเวียนมาบรรจบของแต่ละปีเป็นคุณลักษณะอันดีของพุทธบริษัทที่สืบเนื่องมาแต่ครั้งบรรพกาล ในวันอันเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาดังต่อไปนี้

<u>วันเข้าพรรษา</u>

วันเข้าพรรษา มีความหมายว่า เป็นวันที่พระภิกษุในพระพุทธศาสนาอธิฐานใจอยู่เป็นประจำสนาสนะในวัดใดวัดหนึ่ง ไม่ค้างแรมให้ล่วงราตรีในที่แห่งอื่นตลอดเวลา ๓ เดือน ในฤดูฝน

<u>วันมาฆบูชา</u>

วันมาฆบูชา มีความหมายว่า เป็นวันที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงพระโอวาทปาฏิโมกข์ คือการประกาศหลักพระพุทศาสนา ซึ่งเป็นหลักการใหญ่ เป็นอุดมคติ และเป็นอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา การแสดงพระโอวาทปาฏิโมกข์ พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงในวันเพ็ญกลางเดือน ๓ คือ วันที่พระจันทร์เต็มดวงในเดือนมาฆะ (มาฆปุรณมี) แต่ทรงแสดงในตอนบ่าย วันเพ็ญกลางเดือน ๓ นี้ ตรงกับวันเพ็ญกลางเดือนมาฆะ (มาฆมาส) วันมาฆะ คือวันที่พระจันทร์เสวยมาฆฤกษ์ ที่เรียกว่า วันมาฆบูชา ก็เพราะตรงกับกลางเดือน ๓ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ตกในราวเดือนกุมภาพันธ์ของไทยเรา หากปีใดมีเดือน ๘ สองหน (อธิกมาส) วันมาฆบูชาต้องเลื่อนไปทำกลางเดือน ๔ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ตกในราวเดือนมีนาคมของไทยเรา

<u>ประวัติการประกอบพิธีมาฆบูชา</u>

การประกอบพิธีมาฆบูชานี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้พระราชนิพนธ์ประวัติความเป็นมาไว้ในหนังสือ "พระราชพิธีสิบสองเดือน" สรุปใจความสำคัญดังนี้

การประกอบพิธีมาฆบูชานี้ ไม่ได้ทำมาตั้งแต่ดั้งเดิม เพิ่งจะมากำหนดให้มีขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่๔ ผู้ทรงเป็นนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาพระองค์หนึ่ง ได้ทรงพิจารณาเห็นว่ามาฆบูชาเป็นวันปุรณมี คือ เป็นวันที่พระจันทร์เสวฤกษ์มาฆะเต็มดวง วันที่พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ องค์ ได้มาประชุมพร้อมกันโดยไม่ได้นัดหมาย และเนื่องจากวันมาฆบูชาประกอบด้วยองค์ ๔ ที่เรียกว่าจาตุรงคสันนิบาต พระพุทธเจ้าได้ตรัสแสดงพระโอวาทปาฏิโมกข์ ณ ที่ประชุมสงฆ์เป็นการประชุมใหญ่นับเป็นความอัศจรรย์อย่างยิ่ง นักปราชญ์ราชบัณฑิตได้ปรารภเหตุอัศจรรย์ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความศรัทธาเลื่อมใสนี้ จึงประกอบพิธีสักการะบูชาพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ ๑,๒๕๐ องค์นั้น การบำเพ็ญพระราชกุศลในวันมาฆบูชา ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้กระทำในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) โดยในตอนเช้าได้อาราธนาพระสงฆ์วัดบวรนิเวศวิหารและวัดราชประดิษฐ์รวม ๓๐ รูป ฉันภัตตาหารเช้า ตอนที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จออกทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการพระสงฆ์ตอนทำวัตรเย็น แล้วต่อด้วยการเจริญพระพุทธมนต์พร้อมทั้งสวดพระคาถาโอวาทปาฏิโมกข์ด้วย พระสงฆ์สวดมนต์จบ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจุดเทียนรายรอบพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม จำนวน ๑,๒๕๐ เล่ม มีการแสดงพระธรรมเทศนาพระโอวาทปาฏิโมกข์ ทั้งภาษามคธและภาษาไทย ๑ กัณฑ์ เครื่องกัณฑ์เทศน์มีจีวรเนื้อดีผืนหนึ่ง เงิน ๓ ตำลึง (๑๒ บาท) และขนมต่างๆ เมื่อพระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนาจบพระสงฆ์ที่เจริญพระพุทธมนต์รับสัพพีทั้ง ๓๐ รูป การประกอบพิธีมาฆบูชานี้ทรงกระทำในเดือน ๓ บ้าง เดือน ๔ บ้าง ตามวิธีปักขคณนา แต่ส่วนมากแล้วมักทำในเดือน ๓ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จออกทรงประกอบพิธีทุกปีมิได้ขาด แต่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จออกบ้าง ไม่ได้เสด็จออกบ้าง เพราะไปตรงกับวันที่เสด็จประพาสหัวเมืองบ่อยๆ หากประจวบกับเวลาเสด็จพระราชดำเนินไปประพาสบางปะอินหรือพระพุทธบาท พระพุทธฉาย พระปฐมเจดีย์ พระแท่นดงรัง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงกระทำพิธีมาฆบูชาในสถานที่นั้นๆ ขึ้นอีกส่วนหนึ่งต่างหาก จากการประกอบพิธีมาฆบูชาในพระบรมราชวัง

จากพระราชนิพนธ์ดังกล่าวเป็นหลักฐานชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าวันมาฆบูชาจะเป็นวันสำคัญวันหนึ่งในพระพุทธศาสนา แต่ก็ยังมิได้มีการประกอบพิธีเป็นกิจจะลักษณะ

หรือเป็นระบบเป็นรูปลักษณ์ปรากฏให้เห็นอย่างในปัจจุบันตราบจนรัชกาลที่ ๔ ได้ทรงกระทำเป็นครั้งแรก จึงได้ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจวบจนปัจจุบันนี้

ความสำคัญในวันมาฆบูชา

การที่ถือว่าวันมาฆบูชาเป็นวันสำคัญ มีการประกอบพิธีบูชาเป็นการพิเศษ ก็เพราะเป็นวันเกี่ยวข้องกับพระประวัติความสำคัญของพระพุทธองค์ ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของโลก คือ เป็นวันที่พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงพระโอวาทปาฏิโมกข์ ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสอนอันสำคัญของพระพุทธศาสนาเป็นการประกาศหลักการใหญ่ในที่ประชุมสงฆ์ซึ่งล้วนเป็นพระอรหันต์ สาระสำคัญในพระคาถาโอวาทปาฏิโมกข์นับเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา

การประชุมนี้ประกอบด้วยองค์ ๔ ที่เรียกว่า จาตุรงคสันนิบาต ซึ่งยกเอาเป็นเหตุแสดงถึงความสำคัญของวันมาฆบูชา ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระโอวาทปาฏิโมกข์นั้น นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาได้แยกออกให้เห็นดังนี้

๑. แสดงแก่พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป
๒. ล้วนเป็นเอหิภิกขุสัญจรมาแต่ ๔ ทิศ
๓. พร้อมกันมาโดยสมานจิต มิได้มาโดยนัดหมาย
๔. วันนั้นศศิธร (พระจันทร์) ก็เพ็ญพรายเสวยมาฆนักขัตต์

การประชุมใหญ่หรือมหาสังฆสันนิบาตที่ได้ประชุมกันที่วัดเวฬุวนารามในวันมาฆปุรณมีกลางเดือน ๓ (มาฆมาส) ตอนบ่าย

การประชุมสงฆ์ครั้งใหญ่และครั้งสำคัญ

การประชุมสงฆ์ครั้งนี้เรียกว่า มหาสังฆสันนิบาต เพราะมีพระสงฆ์เข้าประชุมจำนวนถึง ๑,๒๕๐ องค์ ตามประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนามีเพียงครั้งเดียวที่เรียกว่าเป็นการประชุมด้วยสำคัญก็เนื่องจากเป็นการประชุมพร้อมเพรียงกันที่ประกอบด้วยองค์ ๔ (จาตุรงคสันนิบาต) มีประวัติที่พอจะนำมาประกอบเพียงสั้นๆ ดังนี้

"สมัยเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ที่พระนครราชคฤห์ เมืองหลวงแห่งรัฐมคธ ซึ่งเป็นรัฐใหญ่รัฐหนึ่งในชมพูทวีป คือประเทศอินเดียในปัจจุบัน ได้มีพระสงฆ์ ๑,๒๕๐ รูป มาเฝ้าพระพุทธเจ้าพร้อมเพรียงกันโดยไม่ได้นัดหมาย พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าเป็นการเหมาะสมที่จะประกาศหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา จึงทรงแสดงพระโอวาทปาฏิโมกข์ในท่ามกลางสงฆ์"

การประชุมนี้มีพระสงฆ์เข้าประชุมเป็นจำนวนมาก ครั้งนี้องค์ประชุมประกอบด้วยความสำคัญ ๔ ประการ ที่เรียกว่า จาตุรงคสันนิบาตดังกล่าวและมีหลักฐานปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ เล่มที่ ๑๐ (ที่มหา) ในพระสูตร ชื่อ มหาปทานสูตร

เนื่องจากการประชุมได้ประชุมในเดือน ๓ (เดือนมาฆะ) พุทธศาสนิกชนทั่วโลก จึงเรียกวันนี้ว่า วันมาฆบูชา มีการประกอบพิธีเป็นการพิเศษเพื่อน้อมรำลึกถึงพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป

พระโอวาทปาฏิโมกข์ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในวันมาฆบูชาในคราวที่ท่านเรียกว่า จาตุรงคสันนิบาต คือการประชุมที่ประกอบด้วยองค์ ๔ อันถือเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา ถือเป็นประกาศหลักการใหญ่เพื่อให้ประสงฆ์สาวกยึดเป็นหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นแนวทางปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน และเป็นธรรมสมควรแก่การปฏิบัติแล้วได้ครอบคลุมหลักธรรมทั้งหลายที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ ดังนั้น ท่านจึงเรียกพระธรรมเทศนานี้ว่า โอวาทปาฏิโมกข์ คือพระโอวาทที่เป็นหลัก เป็นประธานในธรรมทั้งหลาย พระองค์ทรงแสดงว่า

ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา
นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา
น หิ ปพฺพชิโต ปรูปฆาตี
สมโณ โหติ ปรํ วิเหฐยนฺโตฯ

<u>วันวิสาขบูชา</u>

"วิสาขบูชา" ย่อมาจาก "วิสสาขบูรณมีบูชา" หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญเดือน ๖ ถ้าปีใดมีอธิกมาส คือมีเดือน ๘ สองหน ก็เลื่อนไปเป็นกลางเดือน ๗

วิสาขะ เป็นชื่อของดาวฤกษ์ กลุ่มที่ ๑๖ ในบรรดาดาวฤกษ์ ๒๗ กลุ่ม ในท้องฟ้า ดาวฤกษ์กลุ่มนี้เรียกว่า ดาวคันฉัตร หรือดาวแขนนาง เมื่อดวงจันทร์โคจรผ่านกลุ่มดาวฤกษ์วิสาขะเต็มบริบูรณ์ เรียกว่า วิสาขบูรณมีดิถี หรือวันเพ็ญเดือนวิสาขะ

วันวิสาขบูชาเป็นวันที่มีความสำคัญเป็นพิเศษในพระพุทธศาสนา เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปในหมู่พุทธศาสนิกชนเนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันนี้ล้วนเป็นวันที่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา แต่เกิดต่างปีกันในช่วงเวลา ๘๐ ปี เหตุการณ์ดังกล่าว คือ การประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า โดยทั้ง ๓ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในวันเพ็ญเดือน ๖ คือ

๑. เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะ ประสูติ ที่พระราชอุทยานลุมพินี ระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์กับกรุงเทวทหะ เมื่อเช้าวันศุกร์ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปีจอ ก่อนพุทธศักราช ๘๐ ปี

๒. เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะ ตรัสรู้ เป็นพระพุทธเจ้า เมื่อพระชนมายุ ๓๕ พรรษา ที่โคนต้นศรีมหาโพธิ์ ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ในคืนวันพุธ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปีระกา ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี หลังจากออกผนวชได้ ๖ ปี ปัจจุบันสถานที่ตรัสรู้ เรียกว่า พุทธคยา เป็นแขวงหนึ่งของเมืองคยา แห่งรัฐพิหารของอินเดีย

๓. หลังจากที่พระองค์ได้ตรัสรู้แล้ว ได้ประกาศพระศาสนาและโปรดเวไนยสัตว์อยู่ ๔๕ ปี พระชนมายุได้ ๘๐ พรรษา ก็เสด็จดับขันธปรินิพพาน เมื่อวันอังคาร ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปีมะเส็ง ณ ตำบลศาลวัน กรุงกุสินารา แคว้นมัลละ ทางทิศตะวันออกของเมืองกบิลพัสดุ์ ปัจจุบันสถานที่ปรินิพพานเรียกว่า กาเซีย รัฐอุตตระ ประเทศอินเดีย

นับว่าเป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์อย่างยิ่ง ที่เหตุการณ์ทั้ง ๓ เกี่ยวกับวิถีชีวิตของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งมีช่วงระยะเวลาห่างกันนับเวลาหลายปี บังเอิญเกิดขึ้นในวันเพ็ญเดือน ๖ ดังนั้น เมื่อถึงวันสำคัญเช่นนี้ ชาวพุทธทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิตได้พร้อมใจกันประกอบพิธีบูชาพระองค์เป็นการพิเศษ เพื่อน้อมระลึกถึงพระกรุณาคุณ พระปัญญาคุณ และพระวิสุทธิคุณของพระพุทธเจ้าผู้เป็นดวงประทีปของโลก เพื่อน้อมระลึกถึงพระธรรมที่ทรงไว้ซึ่งคุณคือหลักแห่งความจริงและความดีงามเป็น ไปเพื่อความดับทุกข์ รักษาผู้ปฏิบัติตามไม่ให้ตกไปในที่ชั่วที่ต่ำและเพื่อน้อมระลึกถึงพระสงฆ์ผู้ทรงคุณ คือผู้ศึกษาและผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจนรู้แจ้ง เห็นจริง ทรงไว้ซึ่งศีล สมาธิ และปัญญาอันสูง เป็นเนื้อนาบุญของโลก แล้วยังสอนผู้อื่นให้รู้ตามในคำสอนของพระพุทธเจ้า รวมทั้งเป็นผู้สืบทอดพระศาสนา รักษาคำสั่งสอนทั้งการปฏิบัติและนำมาเผยแพร่แก่เหล่าพุทธบริษัท

ปัจจุบันพระพุทธศาสนาได้แพร่หลายไปทั่วโลก ทำให้ชาวโลกอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประเทศต่างๆ รวม ๓๔ ประเทศ จึงร่วมกันเสนอองค์การสหประชาชาติให้ประกาศรับรองวันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญสากล เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๑ และที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติได้มีมติรับรอง และให้ถือเป็นวันหยุดของสำนักงานใหญ่และที่ทำการขององค์การสหประชาชาติ เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๔๒ จึงเป็นอันว่าวันวิสาขบูชาที่ประกอบพิธีกันมาเป็นเวลาเกือบ ๑,๐๐๐ ปี ก็มีสถานะเป็นวันสำคัญสากลของโลกแล้วตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

องค์การสหประชาชาติ
ประกาศให้วันวิสาหบูชา เป็นวันสำคัญสากลของโลก

เนื่องจากคณะกรรมาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ร่วมพิจารณาและมีมติเห็นพ้องต้องกันประกาศให้ "วันวิสาขบูชา" ถือเป็นวันสำคัญวันหนึ่งของโลก ทั้งนี้ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าทรงเป็นมหาบุรุษผู้ให้ความเมตตาต่อหมู่มวลมนุษย์ทั้งหลายในโลก จะเห็นได้จากการยกเลิกแบ่งชั้นวรรณะ ซึ่งเท่ากับเป็นการเลิกทาสโดยไม่มีการเสียเลือดเนื้อ นอกจากนี้พระองค์ยังทรงเป็นนักอนุรักษ์สัตว์ป่าอีกด้วย กล่าวคือ ทรงสอนไม่ให้ฆ่าสัตว์ ให้รู้จักช่วยเหลือสัตว์ เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ พระองค์ทรงเปิดโอกาสให้ทุกศาสนาสามารถเข้ามาศึกษาพุทธศาสนาเพื่อพิสูจน์หาข้อเท็จจริงได้โดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ และทรงสั่งสนอนทุกคนโดยใช้ปัญญาธิคุณสอน โดยไม่คิดค่าตอบแทน

ความเป็นมา

ในการประชุม International Buddhist Conference ณ กรุงโคลัมโบ ระหว่างวันที่ ๕ - ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ ซึ่งมีผู้แทนจากประเทศที่นับถือศาสนาพุทธจำนวนมากเข้าร่วม อาทิ บังคลาเทศ จีน ลาว เกาหลีใต้ เวียดนาม ภูฐาน อินโดนีเซีย เนปาล กัมพูชา อินเดีย ปากีสถาน และไทย ได้ตกลงกันที่จะเสนอให้สมัชชาสหประชาชาติรับรองข้อมติประกาศ "วันวิสาขบูชา" ให้เป็นวันหยุดของสหประชาชาติ ในการเยือนของประเทศต่างๆ ในอินโดจีนของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศศรีลังกา ในปี ๒๕๔๒ ก็ได้มีการหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นหารือ และได้รับการสนับสนุนจากประเทศต่างๆ ด้วยดี

คณะทูตถาวรศรีสังกาประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์กได้จัดเตรียมร่างข้อมติ และได้ขอเสียงสนับสนุนจากประเทศต่างๆ เพื่อให้มีการรับรองข้อมติ เรื่องการประกาศให้ "วันวิสาขบูชา" เป็นวันหยุดของสหประชาชาติ ในที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญ ครั้ง ๕๔ โดยที่สหประชาชาติประกาศวันหยุดเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว และจะเป็นปัญหาในเรื่องงบประมาณและการบริหารแก่สหประชาชาติ หากประกาศให้"วันวิสาขบูชา"เป็นวันหยุ ศรีลังกาจึงได้ตัดสินใจที่จะเสนอร่างข้อมติขอให้ "วันวิสาขบูชา" เป็นวันสำคัญสากลที่สหประชาชาติทั้งที่สำนักงานใหญ่และสำนักงานต่างๆ แทนการ

เสนอให้เป็นวันหยุด ซึ่ง ออท. ผู้แทนถาวรประเทศต่างๆ รวม ๑๖ ประเทศ ได้แก่ ศรีลังกา บังคลาเทศ ภูฐาน กัมพูชา ลาว มัลดีฟส์ มองโกเลีย พม่า เนปาล ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ เกาหลีใต้ สเปน อินเดีย ไทย และยูเครน ได้ร่วมลงนามในหนังสือถึงประธานสมัชชาฯ เพื่อให้นำเรื่อง "วันวิสาขบูชา"เข้าเป็นระเบียบวาระการประชุมของสมัชชาฯ

ต่อมาเมื่อ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ General Committee ของสมัชชาฯ ได้พิจารณาเรื่องดังกล่าว โดย ออท. ผู้แทนถาวรศรีลังกาได้กล่าวถ้อยแถลงสนับสนุนหนังสือร้องขอให้ที่ประชุมบรรจุระเบียบวาระดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมสมัชชาเต็มคณะ ออท. ผู้แทนถาวรไทย อินเดีย สเปน บังคลาเทศ ปากีสถาน ไซปรัส ลาว และภูฐาน ได้กล่าวถ้อยแถลงสนับสนุน ซึ่งที่ประชุม General Committee ได้มีมติให้บรรจุเรื่องนี้เข้าสู่การพิจารณาของสมัชชาเต็มคณะ

เมื่อ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ ที่ประชุมผู้แทนศรีลังกาขึ้นกล่าวนำเสนอร่างข้อมติ และเชิญผู้แทนไทย สิงคโปร์ บังคลาเทศ ภูฐาน สเปน พม่า เนปาล ปากีสถาน อินเดีย ขึ้นกล่าวถ้อยแถลง สรุปความว่า วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก เพราะเป็นวันที่พระพุทธเจ้าประสูต ทรงตรัสรู้ เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มวลมนุษย์มีเมตตาธรรมและขันติธรรมต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพื่อให้เกิดสันติสุขในสังคม อันเป็นแนวทางของสหประชาชาติ จึงขอให้ที่ประชุมรับรองข้อมตินี้ ซึ่งเท่ากับเป็นการรับรองความสำคัญของพุทธศาสนาในองค์การสหประชาชาติ โดยถือว่าวันดังกล่าวเป็นวันที่สำนักงานใหญ่องค์การสหประชาชาติและที่ทำการสมัชชาจะจัดให้มีการระลึกถึง (observance) ตามความเหมาะสม

ที่ประชุมฯ ได้รับรองร่างข้อมติโดยฉันทามติ ถ้อยแถลงของเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรฯ ศรีลังการประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ถ้อยแถลงของนายวรวีร์ วีรสัมพันธ์ อุปทูต คณะผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก

ประวัติการประกอบพิธีสักการะบูชาเนื่องในวันวิสาขบูชา

การประกอบพิธีวิสาขบูชานี้ น่าจะมีมานานแล้วแต่ต้นพุทธกาล ในหนังสือมหาวงศ์พงศาวดารลังกากล่าวไว้ว่า เมื่อประมาณ พ.ศ. ๔๒๐ พระเจ้าภาติกราชกษัตริย์กรุงลังกา ได้ทรงประกอบพิธีวิสาขบูชาเป็นการใหญ่ สมัยต่อมา เช่น สมัยพระเจ้าสักราช และพระเจ้าติศมหาราช ก็ได้ทรงประกอบพิธีวิสาขบูชาสืบมา และพิธีวิสาขบูชานี้ ก็ยังคงเป็นที่น้อมปฏิบัติอยู่ในลังกาตราบเท่าทุกวันนี้

เมื่อพระพุทธศาสนาแพร่เข้าสู่ประเทศไทย และประเทศศรีลังกาก็ได้ปฏิบัติ คือ ประกอบพิธีสักการบูชาเช่นเดียวกับประเทศอินเดีย สำหรับประเทศไทย นับแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี พุทธศาสนิกชนชาวสุโขทัยทั้งพระมหากษัตริย์และประชาชน ก็ได้มีการประกอบพิธีบูชาในวันวิสาขบูชาเป็นการพิเศษโดยทั่วไปเช่นกัน ในหนังสือนางนพมาศ หรือตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ได้กล่าวถึงประวัติการประกอบพิธีวิสาขบูชาไว้ สรุปใจความสำคัญได้ดังนี้

"เมื่อถึงวันวิสาขบูชา พระเจ้าแผ่นดิน ข้าราชการบริพารทั้งฝ่ายหน้า ฝ่ายในตลอดทั้งประชาชนชาวสุโขทัยทั่วทุกหมู่บ้าน ทุกตำบล ต่างช่วยกันทำความสะอาดประดับตกแต่งพระนครสุโขทัยเป็นการพิเศษ ประดับประดาตกแต่งพระบรมมหาราชวัง บ้านข้าราชทุกระดับชั้น บ้านเศรษฐี วัดวาอาราม บ้านเรือน ร้านโรงทั่วไปต่างก็ตกแต่งประดับประดาด้วยดอกไม้ ของหอม จุดประทีปโมไฟ แลดูสว่างไสวไปทั่วทั้งพระนคร เป็นการอุทิศบูชาพระรัตนตรัย เป็นเวลา ๓ วัน ๓ คืน

ชาวสุโขทัยต่างชวนกันรักษาศีล (ศีล ๕ ศีล ๘ และศีลอุโบสถ) ฟังพระธรรมเทศนา ประชาชนบางหมู่เหล่า บ้างก็ถวายสลากภัต ถวายสังทาน ถวายอาหารบิณฑบาตแด่พระสงฆ์ สามเณร บ้างก็ชักชวนกันทำธงไปปัก นำผ้าไปห่อหุ้มพระสถูปเจดีย์ปูชนียสถาน เพื่อเป็นเครื่องบูชาพระรัตนตรัย บ้างก็ชักชวนกันบริจาคทรัพย์สิน เงินทองสำหรับแจกเป็นทานแก่คนยากคนจน คนกำพร้า คนอนาถา คนแก่ และคนพิการ และชักชวนกันสละทรัพย์ซื้อสัตว์ ๔ เท้า ๒ เท้า และเต่า ปลา เพื่อไถ่ชีวิตปล่อยสัตว์ให้เป็นอิสระ โดยเชื่อว่าจะทำให้ตนมีอายุยืนยาวต่อไป

ส่วนพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ก็ทรงศีลและทรงบำเพ็ญพระราชกุศลต่างๆ ครั้นตกเวลาตอนเย็นวันแรกก็เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ และนางสนองพระโอษฐ ตลอดจนข้าราชการทั้งฝ่ายหน้าฝ่ายในไปยังวัดท้าวพระธาตุพระอารามหลวง วันที่สองเสด็จฯ ไปยังวัดโลกยสุธาราชาวาส

ในทุกวันที่เสด็จฯ นั้น ได้ทรงสักการะบูชาน้อมรำลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณด้วยเครื่องสักการะบูชา มีดอกไม้ของหอม เป็นต้น ทรงจุดธูปเทียนเสด็จฯ เวียนเทียนรอบพระประธาน เจ้าพนักงานประโคมดนตรีสมโภช

พระมหานครสุโขทัย เมื่อถึงวันวิสาขบูชาครั้งใดก็สว่างไสวไปด้วยแสงประทีปธูปเทียนและดอกไม้ไฟ มองดูธงทิวปลิวไสว ระย้าย้อยด้วยพวงมาลัย ดอกไม้ที่ห้อย

แขวนไว้หอมตลบอบอวลด้วยกลิ่นดอกไม้ และของหอม เสียงบรรเลงพิณพาทย์ ตีฆ้องกลอง ตลอดทั้ง ๓ วัน ๓ คืน ปวงเหล่าชาวสุโขทัยทั้งชายและหญิงก็บำเพ็ญบุญ บำเพ็ญกุศลกันเป็นการพิเศษ ประชาชนมีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสปลื้มปิติยินดีในการทำกุศลโดยทั่วหน้ากัน"

จากข้อความในหนังสือนางนพมาศฯ แสดงให้เห็นว่าคนไทยเรานั้น ด้วยนิสัยประจำตัวที่แท้จริงแล้วมีจิตใจเป็นบุญเป็นกุศล มีเมตตากรุณาต่อผู้ตกทุกข์ได้ยาก แม้แต่สัตว์ทั่วไปก็เมตตา มีจิตใจที่นับถือเลื่อมใส และศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างดื่มด่ำมั่นคงตั้งแต่โบราณกาลมา

แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ในสมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ด้วยอำนาจอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์เข้าครอบงำประชาชนคนไทยและมีอิทธพลสูงกว่าอำนาจของพระพุทธศาสนา จึงไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้มีการประกอบพิธีบูชาในวันวิสาขบูชาในสมัยดังกล่าวหรือไม่

จนมาถึงสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงปรากฏหลักฐานในพระราชพงศาวดารว่า

"พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ตรัสถามพระเถรานุเถระเกี่ยวกับการบำเพ็ญกุศลในพระพุทธศาสนาเป็นการพิเศษ พระสงฆ์ได้ถวายพระพรว่าการประกอบพิธีบูชาในวันวิสาขบูชานับเป็นการบำเพ็ญบุญบำเพ็ญกุศลเป็นพิเศษยิ่งกว่าการบำเพ็ญบุญบำเพ็ญกุศลในโอกาสตรุษสงกรานต์ เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงฟังพระสงฆ์ตอบให้ทราบเช่นนั้น ก็ทรงเลื่อมใสศรัทธา สั่งให้จัดการประกอบพิธีวิสาขบูชาขึ้นเป็นพระราชพิธี"

อานิสงส์ของการประกอบพิธีวันวิสาขบูชานั้น สมเด็จพระสังฆราชซึ่งเป็นประธานสงฆ์ได้ทูลว่า สามารถปิดประตูอบายภูมิทั้ง ๔ ได้ และเป็นหนทางนำไปสู่สุคติโลกสวรรค์ในชาติหน้า ทำให้เจริญด้วยพระชนมายุสิริสวัสดิ์พิพัฒนมงคล ระงับทุกข์โทษป้องกันอุปัทวันตรายต่างๆ มีคุณอนันต์จะประมาณมิได้ เพราะวันวิสาขบูชานี้รวมเอาวันสำคัญที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าไว้ถึง ๓ วัน คือ วันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน พระมหากษัตริย์ในอดีตกาลก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองหลวงของไทย ก็ทรงบำเพ็ญมาแล้ว

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงมีพระราชประสงค์ให้ฟื้นฟูการประกอบพระราชพิธีวันวิสาขบูชาขึ้นใหม่ ให้ปรากฏคู่กับแผ่นดินไทยต่อไป และมีพระราชประสงค์จะให้ประชาชนประกอบการบุญ การกุศล เป็นหนทางเจริญอายุและอยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากทุกข์โศกโรคภัย และอุปัทวันตรายใดๆ โดยทั่วหน้ากัน

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีประกาศพระราชพิธี กำหนดการประกอบพิธีวิสาขบูชาดังต่อไปนี้ (ขออันเชิญเอาแต่ใจความสำคัญของกำหนดพระราชพิธีมาเท่านั้น)

"ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ณ วันวิสาขบูชา คือ วันขึ้น ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ หรือ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๖ ให้ถือเป็นวันประกอบพิธีวิสาขบูชา สำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น พระองค์จะทรงรักษาศีลอุโบสถ ๓ วัน กับห้ามไม่ให้ผู้ใดฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ดื่มสุรายาเมาเป็นเวลา ๓ วัน ให้ประดับประดาตกแต่งประทีปโคมไฟ จัดเครื่องสักการะบูชามีดอกไม้ธูปเทียน เครื่องหอม เป็นต้น และให้จุดดอกไม้ไฟเฉลิมฉลองสมโภช ๓ วัน ให้มีการเดินเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ หรือ ปูชนียสถาน ๓ วัน มีพระธรรมเทศนา และถวายไทยธรรมตลอดทั้ง ๓ วัน"

ส่วนพระบรมวงศานุวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาท อาณาประชาราษฎร์ พ่อค้าวานิช สมณะชีพราหมณ์ทั้งหลายทั้งปวง จงมีศรัทธาในการบำเพ็ญบุญบำเพ็ญกุศล ประกอบพิธีสักการะบูชาในวันวิสาขบูชา ให้ถือเป็นประเพณีให้ยั่งยืนทุกๆ ปี มิให้ขาด สำหรับฆราวาสนั้น ให้รักษาอุโบสถศีล ถวายอาหารบิณฑบาตแก่พระสงฆ์สามเณร และบริจาคทานแก่คนยากคนจน ปล่อยสัตว์ ปล่อยเต่า ปล่อยนก ปล่อยปลา ตามศรัทธา ๓ วัน ดุจที่ได้ปฏิบัติมาในวันตรุษสงกรานต์ เมื่อหลังภัตตาหารเพลแล้ว ก็ให้มีพระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา

สำหรับเวลาบ่ายให้ตกแต่งเครื่องสักการะบูชา ถวายพวงมาลัยดอกไม้ที่บรรจงจัดอย่างวิจิตรงดงาม จัดธูปเทียน เครื่องบูชา ตามประทีปโคมไฟประดับด้วยธงผ้าธงกระดาษ นำไปถวายวัดวาอารามต่างๆ เพื่อบูชาพระรัตนตรัย ให้ตั้งพนมดอกไม้ จัดธูปเทียน ประดับธงใหญ่น้อยในพระอุโบสถ พระวิหาร ลานเจดีย์ และลานต้นพระศรีมหาโพธิ์ ผู้ใดจะขับประโคมด้วยเครื่องดนตรีมโหรีพิณพาทย์เพื่อเฉลิมฉลองสมโภชน์ก็ให้จัดได้ตามศรัทธา

ในเวลาค่ำหน้าบ้าน โรงร้านและเรือนแพทุกหมู่บ้าน และทุกตำบลให้บูชาพระรัตนตรัยด้วยเครื่องบูชา จุดโคมประทีป ทั้งโคมตั้งและโคมแขวนให้ชาวบ้านชาวเมืองปฏิบัติสักการะบูชาดังกล่าวนี้ด้วยทั้ง ๓ วัน

ในวันเพ็ญเดือน ๖ ให้ข้าทูลละอองธุลีพระบาทในพระราชวังหลวงในกรมพระราชวังสถานมงคล ร่วมกันถวายสลากภัตแด่พระสงฆ์ ให้มัคทายกทั้งหลายทั้งปวงชักชวนสัปบุรุษ ทายกทายิกาที่อยู่ใกล้เคียงวัดใด ให้จัดทำสลากภัตถวายพระสงฆ์ในอารามนั้นๆ

ส่วนกิจกรรมในเวลาบ่ายให้ปฏิบัติเพิ่มเติมโดยให้เอาหม้อบรรจุน้ำ (ขันน้ำมนต์) ลอยด้วยดอกบัว วงด้ายสายสิญจน์สำหรับเป็นน้ำพระพุทธมนต์ (น้ำพระปริตร) แล้วนำไปตั้งไว้ในพระอุโบสถ เพื่อพระสงฆ์ลงโบสถ์แล้วจะได้เจริญพระพุทธมนต์ เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จบแล้วให้นำน้ำมนต์ในขันน้ำมนต์ซึ่งต่างคนต่างนำไปตั้งไว้ ไปดื่มไปอาบ ประพรมเหย้าเรือนเคหสถาน บำบัดโรคภัย อุปัทวันตรายต่างๆ ฝ่ายพระสงฆ์สมณะนั้นให้พระราชาคณะฐานานุกรมประกาศให้ลงโบสถ์ ตั้งแต่หลังเที่ยงแล้ว เมื่อเสร็จการทำอุโบสถสังฆกรรมแล้ว ให้เจริญพระปริตรธรรมแผ่พระพุทธบารมีไปทั่วราชอาณาจักรเพื่อระงับอุปัทวันตรายทั้งปวง

ในตอนค่ำให้ปฏิบัติเพิ่มเติม โดยเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณร กระทำสักการะบูชาพระศรีรัตนตรัยที่ประดิษฐานอยู่ในโบสถ์และในวิหารด้วยธูปเทียน โคมตั้งโคมแขวน พวงมาลัย ดอกไม้ เป็นต้น พระภิกษุที่เป็นธรรมกถึก จงตั้งจิตใจให้ปราศจากโลกามิสให้ตั้งจิตเมตตาและมีธรรม มีศรัทธาเป็นเบื้องหน้า แล้วแสดงพระธรรมเทศนาให้พระสงฆ์ สามเณร สัปบุรุษ ทายกทายิกาฟัง ให้ทุกวัดวาอารามปฏิบัติดังนี้ทุกปีเสมอไปอย่าให้ขาด หากฆราวาสหรือภิกษุสามเณรรูปใดเป็นพาลทุจริต คึกคะนองหยาบช้าไม่มีศรัทธา กระทำการอันมิชอบให้เป็นอันตรายแก่ผู้มาปฏิบัติการบูชาวันวิสาขบูชา ก็ให้ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ กำชับตรวจตราสืบสวนสอบสวนเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ หากจับฆราวาสได้ ณ พระนครให้ส่งตำรวจ หากจับได้นอกกรุงให้ส่งข้าหลวงเทศาภิบาลให้สอบสวนไล่เรียง เมื่อได้ความสัตย์ความจริงให้ลงโทษทัณฑ์ ตามกฎหมายอาญา เพื่อให้หลาบจำจะได้ไม่กระทำผิดกระทำชั่วอีกต่อไป กับให้ประกาศป่าวร้องแก่อาณาประชาราษฎร์ พ่อค้าวาณิช สมณะ ชี พราหมณ์ ให้รู้จักกันทั่วไปว่าให้ปฏิบัติตามพระบรมราชโองการตามพระราชบัญญัตินี้ทุกประการ หากผู้ใดไม่เชื่อฟังปฏิบัติตามจะนำตัวมาพิจารณาโทษตามโทษานุโทษ

ฉะนั้น การประกอบพิธีในวันวิสาขบูชาในประเทศไทยจึงได้รื้อฟื้นให้มีขึ้นอีกครั้งหนึ่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ เป็นต้นมาจวบจนกระทั่งปัจจุบันนี้ หลังจากที่ได้สะดุดหยุดลงในระยะกาลเวลาหนึ่ง

วันอาสาฬหบูชา

"อาสาฬหบูชา" หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญเดือนอาสาฬหะ หรือเดือน ๘ เนื่องในโอกาสคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศพระศาสนาเป็นครั้งแรก โดยทรงแสดงปฐมเทศนา คือ พระธรรมจักกัปปวัตนสูตรเป็นผลให้เกิดมีพระสาวกรูปแรกขึ้นในพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าเป็นวันแรกที่มีพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ครบเป็นองค์พระรัตนตรัย

ความสำคัญ

วันอาสาฬหบูชา เป็นวันสำคัญยิ่งวันหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา เนื่องด้วยวันนี้เป็น "วันแรก" ที่สำคัญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา กล่าวคือ

๑. เป็นวันแรกที่พระพุทธองค์ทรงประกาศพระพุทธศาสนา

๒. เป็นวันแรกที่พระพุทธองค์ทรงแสดงปฐมเทศนา (เทศน์กัณฑ์แรกเนื้อหาว่าด้วยทางสายกลางมัชฌิมาปฏิปทา) ที่นำไปสู่การบรรลุพระนิพพาน

๓. เป็นวันแรกที่มีพระอริสงฆ์เกิดขึ้นในโลก คือ พระอัญญาโกณฑัญญะได้บรรลุโสดาปัตติผล แล้วทูลขอบวชเป็นพระสาวกรูปแรกที่เป็นประจักษ์พยานในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

๔. เป็นวันแรกที่มีพระรัตนตรัยครบสมบูรณ์ กล่าวคือ พระพุทธรัตนะเกิดขึ้นในวันวิสาขบูชาโดยการประสูติ และตรัสรู้ของพระพุทธองค์ พระธรรมรัตนะเกิดขึ้นในวันวิสาขบูชาเช่นเดียวกัน และพระสังฆรัตนะเกิดขึ้นในวันอาสาฬหบูชาโดยการบรรลุธรรมและการอุปสมบทของพระอัญญาโกณฑัญญะ

๕. ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในบรรดาที่นับถือพระพุทธศาสนา ที่ประกาศให้มีการบูชาพิเศษในวันอาสาฬหบูชาและถือปฏิบัติมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ประวัติความเป็นมาของวันอาสาฬหบูชา

ประวัติตอนสำคัญที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

นับแต่วันที่สมเด็จพระสัมมสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ คือ ในวันเพ็ญเดือน ๖ (วันวิสาขบูชา) พระองค์ประทับเสวยวิมุตติสุขในบริเวณโพธิมณฑลนั้นตลอด ๗ สัปดาห์ เมื่อล่วงสัปดาห์ที่ ๗ แล้ว พระองค์ทรงคำนึงว่าพระธรรมที่พระองค์ตรัสรู้นี้ลึกซึ้งมาก ยากที่ผู้อื่นจะรู้ตาม จึงท้อพระทัยที่จะสอนเวไนยสัตว์ แต่ทรงอาศัยพระกรุณาเป็นที่ตั้ง

ทรงเล็งเห็นว่าในโลกนี้ผู้ที่พอจะตรัสรู้ตามได้ก็คงมี ตอนนี้แสดงถึงบุคคล ๔ เหล่าเปรียบกับดอกบัว ๔ ประเภท คือ

๑. อุคฆติตัญญู ได้แก่ ผู้มีอุปนิสัยสามารถรู้ตามธรรมวิเศษได้ทันทีทันใดในขณะที่มีผู้สั่งสอน เปรียบเหมือนดอกบัวที่โผล่ขึ้นพ้นน้ำแล้วพร้อมที่จะบานในเมื่อได้รับแสงอาทิตย์ในวันนั้น

๒. วิปจิตัญญู ได้แก่ ผู้ที่รู้ธรรมพิเศษได้ต่อเมื่อท่านขยายความย่อให้พิศดารออกไป เปรียบเหมือนดอกบัวที่ตั้งอยู่เสมอระดับน้ำจักบานในวันรุ่งขึ้น

๓. เนยยะ ได้แก่ ผู้พากเพียรพยายาม ฟัง คิด ถาม ท่อง อยู่เสมอไม่ทอดทิ้งจึงได้รู้ธรรมวิเศษ เปรียบเหมือนดอกบัวที่ยังไม่โผล่ขึ้นจากน้ำ ได้รับการหล่อเลี้ยงจากน้ำแต่จะโผล่และบานในวันต่อๆ ไป

๔. ปทปรมะ ได้แก่ ผู้ที่แม้ ฟัง คิด ถาม ท่อง แล้วก็ไม่สามารถรู้ธรรมวิเศษได้เปรียบเหมือนดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำติดกับเปือกตม รังแต่จะเป็นภักษาหารของ ปลา และเต่า

เมื่อเล็งเห็นเหตุนี้แล้ว จึงตกลงพระทัยจะสอน ทรงนึกถึงผู้ที่ควรโปรดก่อนอันดับแรก ทรงระลึกถึงอาฬารดาบสและอุททกดาบส ผู้เคยสอนความรู้ขั้นฌานให้แก่พระองค์มา แต่ท่านทั้งสองก็สิ้นไปก่อนแล้ว จึงทรงระลึกถึงปัญจวัคคีย์ คือ โกญฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ ผู้ที่เคยมีอุปการคุณแก่พระองค์ ทรงทราบด้วยพระญาณว่า ฤาษีทั้ง ๕ นั้น มีอุปนิสัยแก่กล้าสามารถบรรลุธรรมได้ จึงเสด็จออกจากต้นมหาโพธิ์ ณ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เดินทางไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสีแคว้นกาสี เสด็จไปถึงตอนเย็นวันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือนอาสาฬหบูชา

ปฐมเทศนา

วันรุ่งขึ้นตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ พระองค์จึงทรงแสดงพระธรรมเทศนากัณฑ์แรกเรียกว่า "ธรรมจักกัปปวัตนสูตร" หรือเรียกสั้นๆ ว่า ธรรมจักร เพื่อโปรดปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันนั่นเอง ซึ่งใจความย่อของพระธรรมเทศนากัณฑ์แรกนั้นมีว่าบรรพชิต (นักบวช) ไม่ควรประพฤติที่สุด ๒ อย่าง คือ

๑. กามสุขัลลิกานุโยค การหมกมุ่นมัวเมาอยู่ในการสุข ถือว่าเป็นความประพฤติที่ย่อหย่อนเกินไปเป็นเหตุตั้งบ้านเรือน เป็นของคนมีกิเลสหนา ไม่ใช่คนของอริยะ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์

๒. อัตตกิลมถานุโยค การทรมานตนให้ลำบาก ถือว่าเป็นความประพฤติที่เคร่งจนเกินไป สร้างความเหน็ดเหนื่อยแก่ตนอย่างเปล่าประโยชน์ไม่ทำให้ผู้ประกอบเป็นอริยะได้ เพราะฉะนั้น ที่สุด ๒ อย่างนี้ เป็นสิ่งที่บรรชิตไม่ควรเสพ ไม่ควรปฏิบัติอย่างยิ่ง เพราะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อะไร แล้วหลังจากนั้นพระองค์ทรงแสดงคำสอนในรูปใหม่ คือ มัชฌิมาปฏิปทา การปฏิบัติตามทางสายกลาง เป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้บรรลุนิพพานได้ เป็นข้อปฏิบัติที่ไม่หย่อนเกินไปและไม่ตึงเกินไป ซึ่งได้แก่ อริมรรค อันประกอบด้วยองค์ ๘ คือ

๑) สัมมาทิฏฐิ	ความเห็นชอบ
๒) สัมมาสังกัปปะ	ความดำริชอบ
๓) สัมมาวาจา	การเจรจาชอบ
๔) สัมมามัมมันตะ	การทำงานชอบ
๕) สัมมาอาชีวะ	การเลี้ยงชีพชอบ
๖) สัมมาวายามะ	ความเพียรชอบ
๗) สัมมาสติ	การระลึกชอบ
๘) สัมมาสมาธิ	ความตั้งใจชอบ

เป็นทางสายกลางที่ดีที่สุด แล้วทรงปฏิบัติตามทางสายกลางนั้น ไม่ช้าก็ได้บรรลุนิพพาน

ทางสายกลางที่ว่านั้น เริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจเป้าหมายให้ชัดเจน แล้วคิดหาทางไปถึงเป้าหมายนั้นให้ได้ ซึ่งกพบว่าต้องเริ่มต้นด้วยการทำจิตให้สงบไม่เอนเอียงไปทางข้างตึงหรือข้างหย่อน โดยอาศัยการฝึกสติเป็นตัวนำ พร้อมทั้งเพียรระวังไม่ให้ความคิดที่ไม่ดีเกิดขึ้นแต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็เพียรละให้ได้ ในขณะเดียวกันก็เพียรให้เกิดความคิดที่ดี และเพียรรักษาความคิดที่ดีที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่และพบต่อไปว่าจิตสงบแล้วพฤติกรรมต่าง ทั้งกายและวาจาก็สงบด้วยเมื่อสงบครบทั้งกาย วาจาและใจแล้วก็ได้บรรลุถึงเป้าหมายสูงสุด คือ นิพพาน

ในวิถีชีวิตของปุถุชนนั้น ย่อมมีความสำเร็จเป็นเป้าหมายของชีวิต ความสำเร็จย่อมแตกต่างกันไปตามความปรารถนาของแต่ละคน บางคนปรารถนาความร่ำรวยเป็นความสำเร็จ บางคนปรารถนาความมีชื่อเสียงเป็นความสำเร็จ

ความร่ำรวย และความมีชื่อเสียง มีองค์ประกอบให้ถึงความสำเร็จได้ ๒ ส่วน ส่วนแรกเกิดจากผู้ปรารถนาเอง และส่วนที่สองเกิดจากสิ่งแวดล้อมสนับสนุน อันอาจ

ได้แก่ บุคคล กาละ และเทศะ ผู้ปรารถนาต้องทำให้เกิดความพอดีระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อมสนับสนุน

ความพอดีส่วนตนนั้น ก็เริ่มจากทำความเข้าใจความสำเร็จให้ชัดเจนว่า คืออะไร มีขอบเขตแค่ไหน แล้วคิดหาทางไปสู่ความสำเร็จนั้นได้อย่างไร เมื่อพบทางแล้วก็ประคับประคองความคิดนั้นให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องในลักษณะไม่เคร่งเครียดจนกร้าวและปล่อยเฉยจนเฉื่อยชา ในขณะเดียวกันก็ประคับประคองการแสดงออกทั้งกายและวาจาให้สอดคล้องกับความคิดจนเข้าได้กับบุคคล การละและเทศะอย่างไม่เสียหลักธรรม

ความพอดีดังกล่าวมานี้ เรียกได้ว่า "ทางสายกลาง" ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติส่วนตน ส่วนที่เกี่ยวกับส่วนรวม ก็มีทางนำมาประยุกต์ใช้ได้ คือ งานของหมู่คณะจะสำเร็จได้ก็ด้วยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย หากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยึดทางสายกลาง ก็ย่อมทำให้งานดำเนินไปได้ด้วยดีแม้จะไม่ราบรื่นและไม่เรียบร้อยในตอนแรก แต่ด้วยอาศัยการทำงานแบบทางสายกลาง ก็จะทำให้เกิดความคิดการกระทำ และคำพูดที่พอดีต่อกันในกลุ่มผู้ร่วมงาน ซึ่งในที่สุดก็ยอมรับกันได้ไม่เกิดการแบ่งฝ่าย ซึ่งทำให้เกิดอุปสรรค

ต่อจากนั้นจึงสรุปลงด้วยอริยสัจ ๔ คือ หลักความเป็นจริงของชีวิตเมื่อรู้แล้วจะทำให้หมดกิเลส ได้แก่

๑) ทุกข์ ความไม่สบายกายไม่สบายใจ (ความเกิด ความแก่ และความตาย) เป็นต้น

๒) สมุทัย เหตุให้เกิดทุกข์ (คือความอยากต่างๆ)

๓) นิโรธ ความดับทุกข์ (คือพระนิพพาน)

๔) มรรค ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

ขณะที่พระองค์ทรงแสดงธรรมอยู่นั้น ท่านโกณฑัญญะได้ส่งจิตไปตามจนเกิดดวงตาเห็นธรรม (เห็นความเป็นจริง) ว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับเป็นธรรมดา พระองค์ทรงทราบจึงทรงเปล่งพระอุทานว่า **"อัญญาสิวตโภ โกณฑัญโญ อัญญาสิ วต โภ โกณฑัญโญ"** แปลว่า **"โกณฑัญญะ รู้แล้วหนอ โกณฑัญญะ รู้แล้วหนอ"** อันเป็นเหตุให้ท่านโกณฑัญญะได้นามว่า **"อัญญาโกณฑัญญะ"** นับแต่นั้น

ท่านอัญญาโกณฑัญญะได้ทูลขอบวช พระองค์ทรงประทานอนุญาตด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา นับเป็นพระสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนาที่บวชตามพระพุทธองค์ ซึ่งเป็นอันว่ามีองค์พระรัตนตรัยเกิดขึ้นครบบริบูรณ์ในวันนั้น

การถือปฏิบัติวันอาสาฬหบูชาในประเทศไทย

พิธีวันอาสาฬหบูชา เริ่มกำหนดเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๑ โดยพระธรรมโกศาจารย์(ชอบ อนุจารี) ครั้งดำรงตำแหน่งสังฆมนตรีช่วยว่าการองค์การศึกษาได้เสนอคณะสังฆมนตรีให้เพิ่มวันศาสนพิธีทำพุทธบูชาขึ้นอีกวันหนึ่ง คือ วันธรรมจักร หรือ วันอาสาฬหบูชา ด้วยเป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมจักกัปปวัตนสูตร คณะสังฆมนตรีลงมติรับหลักการให้เพิ่มวันอาสาฬหบูชาและให้ถือเป็นหลักปฏิบัติในเวลาต่อมา โดยออกเป็นประกาศคณะสงฆ์ เรื่องกำหนดวันสำคัญทางศาสนา เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๐๑ และในวันเดียวกันนั้น ได้มีประกาศสำนักสังฆนายก กำหนดระเบียบปฏิบัติในพิธีอาสาฬหบูชาขึ้นไว้ให้วัดทุกวัดถือปฏิบัติทั่วกัน กล่าวคือ ก่อนถึงวันอาสาฬหบูชา ๑ สัปดาห์ให้เจ้าอาวาสแจ้งแก่พระภิกษุ สามเณร ตลอดจนศิษย์วัด คนวัด ช่วยกันปัดกวาด ปูลาดอาสนะ จัดตั้งเครื่องสักการะ ให้ประดับธงธรรมจักรรอบพระอุโบสถตลอดวัน ทั้งเวลาเช้าและเวลาบ่าย ให้มีการฟังธรรมตามปกติ เวลาค่ำให้พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกามาประชุมพร้อมกันที่หน้าพระอุโบสถ หรือพระเจดีย์ จุดธูปเทียน และถือรวมกับดอกไม้ยืนประนมมือ สำรวมจิต โดยพระสงฆ์ผู้เป็นประธานนำกล่าวคำบูชาจบแล้วทำประทักษิณครั้นแล้วให้พระภิกษุสามเณรเข้าไปบูชาพระรัตนตรัยทำวัตรเช้าแล้วสวดธรรมจักกัปปวัตนสูตรจบแล้วให้อุบาสก อุบาสิกา ทำวัตรค่ำ ต่อจากนั้นให้รพระสังฆเถระแสดงพระธรรมเทศนาธรรมจักรกัปปวัตนสูตร แล้วให้พระภิกษุสามเณรสวดพระธรรมจักกปปวัตนสูตรทำนองสรภัญญะเพื่อเจริญศรัทธาปสาทะของพุทธศวสนิกชนจบแล้วให้เป็นโอกาสของพุทธศาสนิกชนเจริญภาวนามัยกุศล มีสวดมนต์ สนทนาธรรม บำเพ็ญสมถะ และวิปัสนาเป็นต้น ตามควรแก่อัธยาศัย ให้ใช้เวลาทำพิธีอาสาฬหบูชาไม่เกิน ๒๔.๐๐ น. และได้มีการทำพิธีอาสาฬหบูชาอย่างกว้างขวางนับแต่นั้นมา ทางราชการได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ให้มีการชักธงชาติถวายเป็นพุทธบูชาในวันนี้ด้วย

<u>วันเข้าพรรษา</u>

การเข้าพรรษา เป็นพุทธบัญญัติซึ่งพระภิกษุทุกรูปจะต้องปฏิบัติตาม จะเว้นเสียมิได้ไม่ว่ากรณีใดๆ มีเรื่องราวปรากฏอยู่ในวัสสูปนายิกขันธกะพระวินัยปิฎก

การเข้าพรรษา หมายถึง วันที่พระภิกษุในพระพุทธศาสนาอธิษฐานใจอยู่เป็นประจำเสนาสนะในวัดใดวัดหนึ่งไม่ค้างแรมให้ลุล่วงราตรีในที่แห่งอื่นตลอดเวลา ๓ เดือน ในฤดูฝน

การเข้าพรรษาในปีหนึ่งมีพุทธบัญญัติ กำหนดไว้เป็น ๒ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ วันเข้าพรรษาแรก เริ่มตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ไปจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เรียกว่า วันเข้าปุริมพรรษา หรือวันปุริมิกาวัสสูปนายิกา (วันเข้าพรรษาแรก)

ระยะที่ ๒ วันเข้าพรรษาหลัง เริ่มตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๙ ไปจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เรียกว่า วันเข้าปัจฉิมพรรษา หรือวันปัจฉิมิกาวัสสูปนายิกา (วันเข้าพรรษาหลัง)

ประวัติความเป็นมา

เหตุที่เกิดให้มีการเข้าพรรษานี้ ก็เนื่องด้วยประเพณีของชาวมัธยมประเทศโบราณ เมื่อถึงฤดูฝนมีน้ำขังเต็มพื้นที่ไร่นาทั่วไปชาวบ้านอาศัยพื้นที่เหล่านั้นประกอบอาชีพทางกสิกรรม พวกพ่อค้า เป็นต้น ที่มิใช่กสิกรต่างพักผ่อนหยุดสัญจรกันในฤดูนี้ เพราะนอกจากไม่สะดวกแล้ว ยังเป็นอันตรายแก่พืชผลของชาวไร่ ชาวนา แต่มีพระภิกษุพวกหนึ่ง เรียกว่า "ฉัพพัคคีย์" มี ๖ รูป ด้วยกัน ไม่รู้จักกาละ แม้ในฤดูฝนก็ยังจาริกไปมาเที่ยวเหยียบย่ำข้าวกล้าหญ้าระบัดสัตว์เล็กๆ พวกชาวบ้านกลุ่มหนึ่งกล่าวตำหนิพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาว่า ช่างไม่รู้จักกาลเวลาเอาเสียเลย พากันจาริกไปเรื่อยๆ ไม่หยุดยั้งแม้ในระหว่างฤดูฝน บางครั้งก็ไปเหยียบข้าวกล้าของชาวนาเสียหาย สัตว์เล็กจำนวนไม่น้อยก็พลอยล้มตายไปกับการจาริกไปของพระสงฆ์เหล่านั้น ขณะที่พวกเดียรถีย์ปริพาชกนักบวชในศาสนาอื่น และที่สุดฝูงนกยังรู้จักทำรังบนยอดไม้เพื่อหลบหนีฝนไม่ท่องเที่ยวไปในฤดูฝนเช่นนี้

เรื่องนี้ทราบถึงพระพุทธเจ้า ขณะนั้นพระองค์ประทับอยู่ ณ เวฬุวัล เมืองราชคฤห์ จึงรับสั่งให้พระสงฆ์ประชุมพร้อมกันตรัสถามจนได้ความเป็นจริงแล้ว จึงทรงบัญญัติเรื่องการเข้าพรรษาไว้ว่าเมื่อถึงฤดูฝน ให้ภิษุจำพรรษา คืออยู่ประจำที่ในฤดูฝนในที่แห่งเดียวตลอดฤดูกาลเป็นเวลา ๓ เดือน คือตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน๘ ถึงกลางเดือน ๑๑ เรียกว่า "เข้าพรรษา" ด้วยเหตุดังนี้ จึงได้เกิดมีการเข้าพรรษาสืบมาจนทุกวันนี้

วันเข้าพรรษาในประเทศไทย

ตามประวัติศาสตร์ พุทธศาสนิกชนชาวไทยได้เริ่มบำเพ็ญกุศลเนื่องในเทศกาลเข้าพรรษานี้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ดังปรากฏในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชว่า

"พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ทั้งชาวแม่ชาวเจ้า ทั้งท่วยปั่วท่วยนาง ลูกเจ้าลูกขุนทั้งสิ้น ทั้งหลาย ทั้งหญิง ทั้งชาย ฝูงท่วยมีศรัทธาในพุทธศาสน์ มักทรงศีล เมื่อพรรษาทุกคน"

และมีหลักฐานปรากฏอยู่ในหนังสือ "นางนพมาศ หรือตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์" ได้ให้รายละเอียดไว้น่าฟังมากพอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

เมื่อถึงวันกลางเดือน ๘ ซึ่งเป็นวันเข้าพรรษาจะมีการสักการบูชา เป็นพระราชพิธีใหญ่ พระภิกษุสงฆ์จะอยู่จำพรรษาตลอดเวลา ๓ เดือน ทั่วไปทุกวัด ฝ่ายพวกพราหมณ์ก็จะบำเพ็ญพรต สมาทานศีลบูชาไฟตามลัทธิของตน

ส่วนพุทธศาสนิกชนชาวสุโขทัย นับแต่พระมหากษัตริย์ลงมาจนถึงประชาชนชาวบ้านทั่วไปต่างประกอบการบุญการกุศลทั่วหน้ากัน เป็นต้นว่ามีการถวายสังฆทาน ถวายผ้าจำนำพรรษา ถวายผ้าอาบน้ำฝน ถวายสลากภัต ถวายเทียนจำนำพรรษา สมาทานอุโบสถศีล ละเว้นอบายมุขและฟังพระธรรมเทศนาทุกวันพระมิได้ขาด ประชาชนก็ประกอบอาชีพการงานของตนสมฐานะสติปัญญาด้วยการอาศัยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ประชาชนจึงอยู่ดีมีสุขโดยทั่วหน้ากัน

การบำเพ็ญกุศลเนื่องในเทศกาลเข้าพรรษานี้ ยังมีประเพณีสำคัญอยู่ ๒ ประเพณี ควรนำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

๑. ประเพณีแห่เทียนจำนำพรรษา

ประเพณีนี้คงเกิดขึ้นจากความจำเป็นที่ว่าสมัยก่อน ยังไม่มีไฟฟ้าใช้กันดังปัจจุบัน เมื่อพระสงฆ์จำพรรษารวมกันมากๆ ก็จำต้องปฏิบัติกิจวัตร เช่น การทำวัตรสวดมนต์เช้ามืดและตอบพลบค่ำ การศึกษาพระปริยัติธรรม กิจกรรมเหล่านี้ล้วนต้องการแสงสว่าง โดยเฉพาะแสงสว่างจากเทียนที่พระสงฆ์จุดบูชาพระรัตนตรัยและเพื่อต้องการใช้แสงสว่างโดยตรง ด้วยเหตุนี้พุทธศาสนิกชน จึงนิยมหล่อเทียนต้นใหญ่กะว่าจะจุดได้ตลอดเวลา ๓ เดือน ไปถวายพระภิกษุในวัดใกล้ๆ บ้าน เป็นพุทธบูชา เทียนดังกล่าวเรียกว่า "เทียนจำนำพรรษา"

ก่อนจะนำเทียนไปถวายนี้ ชาวบ้านมักจัดเป็นขบวนแห่แหนกันไปอย่างเอิกเกริกสนุกสนานเรียกว่า "ประเพณีแห่เทียนจำนำพรรษา" ดังข้อสรุปเนื้อหาจากหนังสือนางนพมาศ ดังนี้

เมื่อถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ทั้งทหารบกและทหารเรือก็จัดขบวนแห่เทียนจำนำพรรษา ทั้งใส่คานหาบไปและลงเรือ ประดิษฐานอยู่ในบุษบกทองคำ ประดับธงทิว ตีกลอง

เป่าแตรสังข์ แห่ไปครั้นถึงพระอารามแล้วก็ยกต้นเทียนนั้นเข้าไปถวายในพระอุโบสถ หอพระธรรมและพระวิหารจุดตามให้สว่างไสว ในที่นั้นตลอด ๓ เดือน ดังนี้ทุกพระอาราม

ในวัดราษฎร์ทั้งหลาย ก็มีพิธีทำนองนี้ทั่วพระราชอาณาจักร ปัจจุบันประเพณีแห่เทียนจำนำพรรษานี้ยังถือปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป บางจังหวัด เช่น อุบลราชธานีถือเป็นประเพณีเด่นประจำจังหวัด โดยจัดประดับตกแต่งต้นเทียนใหญ่ๆ การประกวดแข่งขันแล้วแห่แหนไปถวายตามวัดต่างๆ

๒. ประเพณีถวายผ้าอาบน้ำฝน

การถวายผ้าอาบน้ำฝน เกิดขึ้นแต่สมัยพุทธกาล คือมหาอุบาสิกา ชื่อว่าวิสาขา ได้ทูลขอพระบรมพุทธานุญาตให้พระสงฆ์ได้มีผ้าอาบน้ำสำหรับผัดเปลี่ยนเวลาสรงน้ำฝนระหว่างฤดูฝน นางวิสาขาจึงเป็นสตรีคนแรกที่ได้รับพรให้ถวายผ้าอาบน้ำแก่พระสงฆ์ได้

ด้วยเหตุนี้ เมื่อถึงวันเข้าพรรษา พุทธศาสนิกชนตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี จึงนิยมนำผ้าอาบน้ำฝนไปถวายพระสงฆ์ผู้จะอยู่จำพรรษาพร้อมกับอาหารและเครื่องใช้ที่จำเป็นต่างๆ

สรุปแล้ว การเข้าพรรษามีสาระสำคัญที่ควรนำมาประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

๑. เป็นวันเวลาในฤดูฝนที่ชาวบ้านทั่วไปเพาะปลูกพืชพันธ์ ข้าวกล้า พระภิกษุสงฆ์ไม่ควรเที่ยวจาริกไปสั่งสอนประชาชน เพราะไม่สะดวกและอาจไปเหยียบย่ำข้าวกล้าของชาวบ้านเสียหาย

๒. ในฤดูฝนเป็นเวลาที่เหมาะสมสำหรับพระภิกษุสงฆ์ จะได้หยุดพักอยู่กับวัดเพื่อพักผ่อนหลังจากได้จาริกไปสั่งสอนประชาชนมาถึง ๘ - ๙ เดือนแล้ว

๓. เวลาเข้าพรรษาพระภิกษุสามเณรจะได้ศึกษาเล่าเรียนท่องบ่นจดจำพระพุทธพจน์และประพฤติปฏิบัติธรรมสำหรับตนเอง

๔. ระหว่างเข้าพรรษา เป็นเวลาที่พระสงฆ์จะได้เตรียมตัวไว้ประกาศเผยแผ่พระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาในโอกาสต่อไป

๕. สำหรับพุทธศาสนิกชนก็จะได้มีโอกาสบำเพ็ญกุศลเป็นการพิเศษยิ่งขึ้น เช่น การทำบุญตักบาตรรักษาศีลเจริญภาวนา ถวายจตุปัจจัยไทยธรรม งดเว้นอบายมุขต่างๆ ฟังพระธรรมเทศนาตลอดเวลาเข้าพรรษา หาความสงบทางจิตใจ หลังจากที่ค่ำเคร่งกับการประกอบอาชีพการงานมาแล้วตลอดปี

วิธีสร้างบุญบารมี

โดย สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
สกลมหาสังฆปริณายก องค์ที่ ๑๙
วัดบวรนิเวศวิหาร

บุญ ความหมายตามพจนานุกรมพุทธศาสน์ของพระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) กล่าวว่า บุญ คือเครื่องชำระสันดาน ความดี กุศล ความสุข ความประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ กุศลธรรม

บารมี คือ คุณความดีที่บำเพ็ญอย่างยิ่งยวด เพื่อบรรลุจุดหมายอันสูงยิ่ง

วิธีสร้างบุญบารมี ในพระพุทธศาสนามีอยู่ ๓ ขั้นตอน คือ การให้ทาน การถือศีล และการเจริญภาวนา ที่นิยมเรียกกันว่า **"ทาน ศีล ภาวนา"** ซึ่งการให้ทานหรือการทำทานนั้น เป็นการสร้างบุญที่ต่ำที่สุด ได้บุญน้อยที่สุด ไม่ว่าจะทำมากอย่างไร ก็ไม่มีทางที่จะได้บุญมากไปกว่าการถือศีลไปได้ การถือศีลนั้นแม้จะมากอย่างไรก็ไม่มีทางที่จะได้บุญมากเกินไปกว่าการเจริญภาวนาไปได้ ฉะนั้น การเจริญภาวนานั้น จึงเป็นการสร้างบุญบารมีที่สูงที่สุด ได้มากที่สุด ในทุกวันนี้เรารู้จักกันแต่การให้ทานอย่างเดียว เช่น การทำบุญตักบาตร ทอดกฐิน ผ้าป่า สละทรัพย์สร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ ส่วนการถือศีล แม้จะได้บุญมากกว่าการทำทาน ก็ยังมีการทำกันเป็นส่วนน้อย เพื่อความเข้าใจอันดีจึงขอชี้แจงการสร้างบุญบารมี อย่างไรจึงจะเป็นการลงทุนน้อยที่สุด แต่ได้บุญบารมีมากที่สุด ดังนี้คือ

๑. การทำทาน

การทำทาน ได้แก่ การสละทรัพย์สิ่งของ สมบัติของตนที่มีอยู่ให้แก่ผู้อื่น โดยมุ่งหวังจะจุนเจือให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และความสุขด้วยความเมตตาจิตของตน ทานที่ได้ทำไปนั้นจะทำให้ผู้ทำทานได้บุญมากหรือน้อยเพียงใดย่อมสุดแล้วแต่องค์ประกอบ ๓ ประการ ต่อไปนี้ แล้วทานนั้นย่อมมีผลมาก ได้บุญมาก บารมีมากกล่าวคือ

องประกอบข้อ ๑ "วัตถุทานที่ให้ต้องบริสุทธิ์"

วัตถุทานที่ให้ ได้แก่ สิ่งของ ทรัพย์สมบัติที่ตนได้สละให้เป็นทานนั้นเอง จะต้องเป็นของที่บริสุทธิ์ ที่จะเป็นของบริสุทธิ์ได้จะต้องเป็นสิ่งของที่ตนได้แสวงหาได้มา

ด้วยความบริสุทธิ์ ในการประกอบอาชีพ ไม่ใช่ของที่ได้มาเพราะการเบียดเบียนผู้อื่น เช่น ได้มาโดยทุจริต ลักทรัพย์ ยักยอก ฉ้อโกง ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ ฯลฯ

<u>ตัวอย่าง ๑</u> ได้มาโดยการเบียดเบียนชีวิตเลือดเนื้อสัตว์ เช่น ฆ่าสัตว์ต่างๆ เป็นต้นว่า ปลา โค กระบือ สุกร โดยประสงค์จะนำเอาเลือดเนื้อของเขามาทำอาหารถวายพระเพื่อเอาบุญ ย่อมเป็นการสร้างบาปเอามาทำบุญ วัตถุทาน คือเนื้อสัตว์นั้นเป็นของที่ไม่บริสุทธิ์ แม้ทำบุญให้ทานไปก็ย่อมได้บุญน้อย จนเกือบไม่ได้อะไรเลย ทั้งอาจจะได้บาปเสียอีก หากว่าทำทานด้วยจิตที่เศร้าหมอง แต่การที่ได้เนื้อสัตว์มาโดยการซื้อหามาจากผู้อื่นที่ฆ่าสัตว์นั้น โดยที่ตนมิได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการฆ่าสัตว์ก็ดี เนื้อสัตว์นั้นตายเองก็ดี เนื้อสัตว์นั้นย่อมเป็นวัตถุทานที่บริสุทธิ์ เมื่อนำมาทำทานย่อมได้บุญมาก หากถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบข้ออื่นๆ ด้วย

<u>ตัวอย่าง ๒</u> ลักทรัพย์ ยักยอก ฉ้อโกง ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ รวมตลอดถึงการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง อันเป็นการได้ทรัพย์มาในลักษณะไม่ชอบธรรม หรือโดยเจ้าของเดิมไม่ได้เต็มใจให้ทรัพย์นั้นย่อมเป็นของไม่บริสุทธิ์เป็นของร้อน แม้จะผลิดอกออกผลมาเพิ่มเติม ดอกผลนั้นก็ย่อมเป็นของไม่บริสุทธิ์ ด้วยนำเอาไปกินไปใช้ย่อมเกิดโทษ เรียกว่า "บริโภคโดยความเป็นหนี้" แม้จะนำเอาไปทำบุญ ให้ทาน สร้างโบสถ์ วิหาร ก็ไม่ทำให้ได้บุญแต่อย่างใด สมัยหนึ่งในรัชกาลที่ ๕ มีหัวหน้าสำนักนางโลมชื่อว่า "ยายแฟง" ได้เรียกเก็บเงินจากหญิงโสเภณีในสำนักของตนจากอัตราที่ได้มาครั้งหนึ่ง ๒๕ สตางค์ แกจะชักเอาไว้ ๕ สตางค์ สะสมเอาไว้เช่นนี้ จนได้ประมาณ ๒,๐๐๐ บาท แล้วจึงจัดสร้างวัดขึ้นวัดหนึ่งด้วยเงินนั้นทั้งหมด เมื่อสร้างเสร็จแล้วแกก็ปลื้มปีติ นำไปนมัสการถามหลวงพ่อโตวัดระฆังว่า การที่แกสร้างวัดทั้งวัดด้วยเงินของแกทั้งหมดจะได้บุญบารมีอย่างไร หลวงพ่อตอบว่า ได้แค่ ๑ สลึง แกเสียใจ เหตุที่ได้บุญน้อยก็เพราะทรัพย์อันเป็นวัตถุทานที่ตนนำมาสร้างวัดอันเป็นวิหารทานนั้นเป็นของที่แสวงหาได้มาโดยไม่บริสุทธิ์ เพราะเบียดเบียนมาจากเจ้าของที่ไม่ได้เต็มใจจะให้ ฉะนั้นบรรดาพ่อค้าแม่ขายทั้งหลายที่ซื้อของถูกๆ แต่ขายแพงๆ จนเกินส่วนที่ควรจะได้ ผลกำไรที่ได้มาเพราะความโลภจัดจนเกินส่วนนั้นย่อมเป็นสิ่งของที่ไม่บริสุทธิ์โดยนัยเดียวกัน

วัตถุทานที่บริสุทธิ์เพราะการแสวงหาได้มาโดยชอบธรรม ดังกล่าว ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเป็นของดีหรือเลว ไม่จำกัดว่าเป็นของมากหรือน้อย น้อยค่าหรือมีค่ามาก จะเป็นของดีของเลว ประณีตมากหรือน้อยไม่สำคัญ ความสำคัญอยู่ที่เจตนาในการให้ทานนั้นตามกำลังทรัพย์และกำลังศรัทธาที่ตนมีอยู่

องประกอบข้อที่ ๒ "เจตนาในการให้ทานต้องบริสุทธิ์"

การให้ทานนั้น โดยจุดมุ่งหมายที่แท้จริงก็เพื่อเป็นการขจัดความโลภ ความตระหนี่เหนียวแน่น ความหวงแหน หลงใหลในทรัพย์สมบัติของตน นับเป็นกิเลสหยาบ คือ "โลภกิเลส" และเพื่อเป็นการสงเคราะห์ผู้อื่นให้ได้รับความสุขด้วยเมตตาธรรมของตน อันเป็นบันไดก้าวแรกในการเจริญเมตตาพรหมวิหารธรรมในพรหมวิหาร ๔ ให้เกิดขึ้น ถ้าได้ให้ทานด้วยเจตนาดังกล่าวแล้ว เรียกว่า เจตนาในการทำทานบริสุทธิ์ แต่เจตนาที่ว่าบริสุทธิ์นั้น ถ้าจะบริสุทธิ์จริงจะต้องสมบูรณ์พร้อมกัน ๓ ระยะ คือ

๑) **ระยะก่อนที่จะให้ทาน** ก่อนที่จะให้ทานก็มีจิตโสมนัส ร่าเริง เบิกบาน ยินดีที่จะให้ทาน เพื่อสงเคราะห์ผู้อื่นให้ได้รับความสุขเพราะทรัพย์สิ่งของของตน

๒) **ระยะที่กำลังลงมือให้ทาน** ระยะที่กำลังลงมือทำทานอยู่นั้นเอง ก็ทำด้วยจิตโสมนัส ร่าเริง ยินดี และเบิกบาน ในทานที่ตนกำลังให้ผู้อื่น

๓) **ระยะหลังจากที่ได้ให้ทานไปแล้ว** ครั้นเมื่อได้ให้ทานไปแล้วเสร็จหลังจากนั้นก็ดี นานมาแล้วก็ดี เมื่อหวนคิดถึงทานที่ตนได้กระทำไปแล้วครั้งใด ก็มีจิตโสมนัส ร่าเริง เบิกบาน ยินดีในทานนั้นๆ

เจตนาบริสุทธิ์ในการทำทานนั้น อยู่ที่จิตโสมนัส ร่าเริง เบิกบาน ยินดีในทานที่ทำนั้นเป็นสำคัญ และเนื่องมาจากเมตตาจิต ที่มุ่งสงเคราะห์ผู้อื่นให้พ้นความทุกข์ และให้ได้รับความสุขเพราะทานของตนเอง นับว่าเป็นเจตนาที่บริสุทธิ์ในเบื้องต้น แต่เจตนาที่บริสุทธิ์เพราะเหตุดังกล่าวมาแล้วนี้จะทำให้ยิ่งๆ บริสุทธิ์มากขึ้นไปอีก หากผู้ให้ทานนั้นได้ทำทานด้วยวิปัสสนาปัญญา กล่าวคือไม่ใช่ทำทานอย่างเดียว แต่ทำทานพร้อมกับมีวิปัสสนาปัญญา โดยใคร่ครวญถึงวัตถุทานที่ให้ทานนั้นว่า อันบรรดาทรัพย์สิ่งของทั้งปวงที่ชาวโลกนิยมยกย่อง ห่วงแหนเป็นสมบัติกันด้วยความโลภนั้น แท้ที่จริงแล้วก็เป็นเพียงวัตถุธาตุประจำโลก เป็นสมบัติกลาง ไม่ใช่ของผู้ใดโดยเฉพาะ เป็นของที่มีมาตั้งแต่ก่อนเราเกิดขึ้นมา และไม่ว่าเราจะเกิดขึ้นมาหรือไม่ก็ตาม วัตถุธาตุดังกล่าวก็มีอยู่เช่นนั้น และได้ผ่านการเป็นเจ้าของของผู้อื่นมาแล้วหลายชั่วคน ซึ่งท่านแต่ก่อนนั้นต่างก็ได้ล้มหายตายจากไปทั้งสิ้น ไม่สามารถนำวัตถุธาตุดังกล่าวนี้ติดตัวไปได้เลย จนในที่สุดก็ได้ตกทอดสืบเนื่องไปเป็นของคนอื่นๆ ต่อๆ ไปเช่นนี้ แม้เราเองก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้ จึงนับว่าเป็นเพียงสมบัติผลัดกันชมเท่านั้น ไม่จากไปในวันนี้ ก็ต้องจากไปในวันหน้า อย่างน้อยเราก็ต้องจาก ต้องทิ้งเมื่อเราได้ตายลง นับว่าเป็นอนิจจัง คือ ไม่เที่ยง

แท้แน่นอน จึงไม่อาจจะยึดมั่น ถือมั่น เป็นของเราได้ถาวรตลอดไป แม้ตัววัตถุดังกล่าวนี้เอง เมื่อมีเกิดขึ้นเป็นตัวตนแล้ว ก็ตั้งอยู่ในสภาพนั้นให้ตลอดไปไม่ได้ จะต้องเก่าแก่ผุพัง บุบสลายไป ไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตนแต่อย่างไร แม้แต่เนื้อตัวร่างกายของเราเองก็มีสภาพเช่นเดียวกับวัตถุธาตุเหล่านั้น ซึ่งไม่อาจจะตั้งมั่นให้ยั่งยืนอยู่ได้ เมื่อมีเกิดขึ้นแล้วก็ต้องเจริญวัยเป็นหนุ่มสาว แล้วก็เฒ่า แก่ และตายไปในที่สุด เราจะต้องพลัดพรากจากของอันเป็นที่รัก ที่หวงแหน คือทรัพย์สมบัติทั้งปวง

เมื่อเจตนาในการให้ทานบริสุทธิ์ผุดผ่องดี พร้อมทั้งสามระยะดังกล่าวมาแล้ว ทั้งยังประกอบไปด้วยวิปัสสนาปัญญาดังกล่าวมาแล้วด้วย เจตนานั้นย่อมบริสุทธิ์อย่างยิ่ง ทานที่ได้ทำไปนั้นย่อมมีผลมาก ได้บุญมาก หากวัตถุทานที่ได้ทำเป็นของที่บริสุทธิ์ตามองค์ประกอบข้อ ๑ ด้วย ก็ย่อมทำให้ได้บุญมากยิ่งๆ ขึ้นไปอีก วัตถุทานจะมากหรือน้อยเป็นของเลวหรือประณีตไม่สำคัญ เมื่อเราได้ให้ทานไปตามกำลังทรัพย์ที่เรามีอยู่ย่อมใช้ได้ แต่ก็มีข้ออันควรระวังอยู่ ก็คือ **การทำทานนั้นอย่าได้เบียดเบียนตนเอง** เช่นมีน้อย แต่ฝืนทำให้มากๆ จนเกินกำลังของตนที่จะให้ได้ เมื่อได้ทำไปแล้วตนเองและสามี ภริยา รวมทั้งบุตร ต้องลำบาก ขาดแคลน เพราะไม่มีจะกินจะใช้ เช่นนี้ย่อมทำให้จิตเศร้าหมอง เจตนานั้นย่อมไม่บริสุทธิ์ ทานที่ได้ทำไปแล้วนั้นแม้วัตถุทานจะมากหรือทำมาก ก็ย่อมได้บุญน้อย ต่อไปนี้ตัวอย่างที่ทำทานด้วยเจตนาอันไม่บริสุทธิ์ คือ

ตัวอย่าง ๑ ทำทานเพราะอยากได้ ทำเอาหน้า ทำอวดผู้อื่น เช่น สร้างโรงเรียน โรงพยาบาลใส่ชื่อของตน ไปยืนถ่ายภาพลงโฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์ เพื่อให้ได้รับความนิยมยกย่องนับถือ โดยที่แท้จริงแล้วตนมิได้มีเจตนาที่จะมุ่งสงเคราะห์ผู้ใด เรียกว่าทำทานด้วยความโลภ ไม่ได้ทำเพื่อขจัดความโลภ ทำทานด้วยความอยากได้ คืออยากได้หน้า ได้เกียรติ ได้สรรเสริญ ได้ความนิยมนับถือ

ตัวอย่าง ๒ ทำทานด้วยความฝืนใจ ทำเพราะเสียไม่ได้ ทำด้วยความเสียดาย เช่นมีพวกพ้องมาเรี่ยไร ตนเองไม่มีศรัทธาที่จะทำ หรือมีศรัทธาอยู่บ้างแต่ทรัพย์น้อย เมื่อมีพวกมาเรี่ยไรบอกบุญ ต้องจำใจทำทานไปเพราะความเกรงใจพวกพ้อง หรือเกรงว่าจะเสียหน้า ตนจึงได้สละทรัพย์ทำทานไปด้วยความจำใจ ย่อมเป็นการทำทานด้วยความตระหนี่ หวงแหน ทำทานด้วยความเสียดาย ไม่ใช่ทำทานด้วยจิตเมตตาที่มุ่งจะสงเคราะห์ผู้อื่นซึ่งยิ่งคิดก็ยิ่งเสียดาย ให้ไปแล้วก็เป็นทุกข์ใจ บางครั้งนึกโกรธผู้ที่มาบอกบุญ เช่นนี้จิตย่อมเศร้าหมอง ได้บุญน้อย หากเสียดายมากๆ จนเกิดโทสจริตกล้าแล้ว นอกจากจะไม่ได้บุญแล้ว สิ่งที่จะได้ก็คือบาป

ตัวอย่าง ๓ ทำทานด้วยความโลภ คือ ทำทานเพราะอยากได้นั่นอยากได้นี่ อยากเป็นนั่น อยากเป็นนี่ อันเป็นการทำทานเพราะหวังสิ่งตอบแทน ไม่ใช่ทำทานเพราะมุ่งหมายที่จะขจัดความโลภ ความตระหนี่ หวงแหนในทรัพย์ของตน เช่น ทำทานแล้วตั้งติดอธิษฐานขอให้ชาติหน้าได้เป็นเทวดา นางฟ้า ขอให้รูปสวย ขอให้ทำมาค้าขึ้น ขอให้ร่ำรวยเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐี ทำทาน ๑๐๐ บาท แต่ขอให้ร่ำรวยนับล้าน ขอให้ถูกสลากกินแบ่ง สลากกินรวบ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสมบัติสวรรค์ หากชาติก่อนไม่เคยได้ทำบุญ ใส่บาตร ฝากสวรรค์เอาไว้ อยู่ๆ ก็มาขอเบิกในชาตินี้ จะมีที่ไหนมาให้เบิก การทำทานด้วยความโลภเช่นนี้ย่อมไม่ได้บุญอะไรเลย สิ่งที่จะได้พอกพูนเพิ่มให้มากขึ้นและหนาขึ้นก็คือ "ความโลภ"

ผลหรืออานิสงส์ของการทำทานที่ครบองค์ประกอบ ๓ ประการนั้น ย่อมมีผลให้ได้ซึ่งมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติเอง แม้ว่าจะไม่ได้ตั้งเจตนาเอาไว้ล่วงหน้าก็ตาม เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นผลที่สืบเนื่องมาจากเหตุ เมื่อทำเหตุครบถ้วนย่อมมีผลเกิดขึ้นตามมาเอง เช่นเดียวกับการปลูกต้นมะม่วงเมื่อรดน้ำ พรวนดินและใส่ปุ๋ยไปตามธรรมดาเรื่อยไป แม้จะไม่อยากให้เจริญเติบโต และออกดอกออกผล ในที่สุดต้นไม้ก็จะต้องเจริญและผลิดอกออกผลตามมา สำหรับผลของทานนั้น หากน้อยหรือมีกำลังไม่มากนัก ย่อมน้อมนำให้บังเกิดในมนุษย์ชาติ หากมีกำลังแรงมาก ก็อาจจะน้อมนำให้ได้บังเกิดในเทวโลก ๖ ชั้น เมื่อได้เสวยสมบัติในเทวโลกจนสิ้นบุญแล้ว ด้วยเศษของบุญที่ยังคงเหลืออยู่บ้างประกอบกับไม่มีกุศลกรรมอื่นแทรกให้ผล ก็อาจจะน้อมนำบังเกิดเป็นมนุษย์อีกครั้งหนึ่ง และเมื่อได้มาบังเกิดเป็นมนุษย์แล้ว ก็ย่อมทำให้ได้เกิดในตระกูลที่ร่ำรวย มั่งคั่ง สมบูรณ์ไปด้วยทรัพย์ หรือไม่ก็เป็นผู้ที่มีลาภผลมาก ทำมาหากินขึ้นและร่ำรวยในภายหลัง ทรัพย์สมบัติไม่วิบัติหายนะไป เพราะวินาศภัย โจรภัย อัคคีภัย วาตภัย ฯลฯ แต่จะมั่งคั่งร่ำรวย ในวัยใดย่อมสุดแล้วแต่ผลทานแต่ชาติก่อนๆ จะส่งผล คือ

๑. **ร่ำรวยตั้งแต่วัยต้น** เพราะผลของทานที่ได้ตั้งเจตนาไว้บริสุทธิ์ดีตั้งแต่ก่อนจะทำ คือ ก่อนที่จะลงมือทำทานก็มีจิตเมตตาโสมนัส ร่าเริง เบิกบาน ยินดี ในทานที่ตนจะได้ทำ เพื่อสงเคราะห์ผู้อื่น แล้วก็ได้ลงมือทำทานไปตามเจตนานั้น เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ย่อมโชคดี ได้เกิดในตระกูลที่ร่ำรวย ชีวิตในวัยต้นอุดมสมบูรณ์พูนสุขไปด้วยทรัพย์ ไม่ยากจนแร้นแค้น ไม่ต้องขวนขวายหาเลี้ยงตนเองมาก แต่ถ้าเจตนานั้นไม่งามบริสุทธิ์พร้อมกันครบทั้ง ๓ ระยะแล้ว ผลทานนั้นก็ย่อมส่งผลให้ไม่สม่ำเสมอกัน คือ แม้ว่าจะ

ร่ำรวยตั้งแต่วัยต้น โดยเกิดมาบนกองเงินกองทองก็ตาม หากในขณะที่กำลังลงมือทำทาน เกิดจิตเศร้าหมองเพราะหวนคิดเสียดายหรือหวงแหนทรัพย์ที่จะให้ทานขึ้นมา หรือเกิดหมดศรัทธาขึ้นมาเฉยๆ แต่ก็ยังฝืนใจทำทานไป เพราะเสียไม่ได้หรือเพราะตามพวกพ้องไปอย่างเสียไม่ได้เช่นนี้ ผลทานย่อมหมดกำลังให้ผลในระยะที่ ๒ ซึ่งตรงกับวัยกลางคน ซึ่งจะมีผลทำให้ทรัพย์สมบัติหายนะไปด้วยประการต่างๆ แม้จะได้รับมรดกมาก็ไม่อาจจะรักษาไว้ได้ หากเจตนาในการทำทานนั้นเศร้าหมองในระยะที่ ๓ คือทำทานไปแล้วหวนคิดขึ้นมาทำให้เสียดายทรัพย์ ความหายนะก็มีผลต่อเนื่องมาจนถึงบั้นปลายชีวิตด้วย คือทรัพย์สินคงวิบัติเสียหายต่อเนื่องจากวัยกลางคนตลอดไปจนถึงตลอดอายุขัยชีวิตจริงของผู้ที่เกิดบนกองเงินกองทองก็มีให้เห็นเป็นตัวอย่าง ที่เมื่อได้รับทรัพย์มรดกแล้วก็วิบัติเสียหายไป หรือนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จในวัยต้น แต่ก็ต้องล้มละลายในวัยกลางคนและบั้นปลายชีวิต แต่ถ้าได้ตั้งเจตนาในการทำทานไว้บริสุทธิ์ครบถ้วนพร้อม ๓ ระยะแล้ว ผลทานนั้นย่อมส่งผลสม่ำเสมอ คือร่ำรวยตั้งแต่เกิด วัยกลางคน และจนปัจฉิมวัย

๒. **ร่ำรวยในวัยกลางคน** การที่ร่ำรวยในวัยกลางคนนั้น สืบเนื่องมาจากผลของทานที่ได้ทำ เพราะเจตนางามบริสุทธิ์ในระยะที่ ๒ กล่าวคือไม่งามบริสุทธิ์ในระยะแรก เพราะก่อนที่จะลงมือทำก็มิได้มีจิตศรัทธามาก่อน ไม่คิดจะทำทานมาก่อน แต่ก็ได้ตัดสินใจทำทานไปเพราะเหตุบางอย่าง เช่น ทำตามพวกพ้องอย่างเสียมิได้ แต่เมื่อได้ลงมือทำทานอยู่ก็เกิดโสมนัส รื่นเริง ยินดี ในทานที่กำลังกระทำอยู่นั้น ด้วยผลทานชนิดนี้ย่อมทำให้มาบังเกิดในตระกูลที่ยากจน คับแค้น ต้องต่อสู้สร้างตนเองมาในวัยต้น ครั้นเมื่อถึงวัยกลางคน กิจการหรือธุรกิจที่ทำก็ประสบความสำเร็จรุ่งเรือง และหากเจตนาในการทำทานได้งามบริสุทธิ์ในระยะที่ ๓ ด้วย กิจการหรือธุรกิจนั้น ย่อมส่งผลรุ่งเรืองตลอดไปจนถึงบั้นปลายชีวิต หากเจตนาในการทำทานไม่บริสุทธิ์ในระยะที่ ๓ แม้ธุรกิจหรือกิจการงานจะประสบความรุ่งเรืองในวัยกลางคน แต่ก็ล้มเหลวหายนะในบั้นปลาย ทั้งนี้เพราะผลทานหมดกำลังส่งผลไม่ตลอดจนถึงบั้นปลายชีวิต

๓. **ร่ำรวยปัจฉิมวัย** คือร่ำรวยในบั้นปลายชีวิตนั้น สืบเนื่องมาจากผลทานที่ผู้กระทำมีเจตนางามไม่บริสุทธิ์ในระยะแรกและระยะที่ ๒ แต่งามบริสุทธิ์เฉพาะในระยะที่ ๓ กล่าวคือก่อนและในขณะที่ลงมือทำทานอยู่นั้น ก็มิได้มีจิตโสมนัส ยินดีในการทำทานนั้นแต่อย่างใด แต่ได้ทำลงไปโดยบังเอิญ เช่น ทำตามๆ พวกพ้องไปอย่างเสียมิได้ แต่เมื่อได้ทำลงไปแล้ว ต่อมาหวนคิดถึงผลทานนั้น ก็เกิดจิตโสมนัส ร่าเริง ยินดี เบิกบาน

หากผลทานชนิดนี้จะน้อมนำให้บังเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะเกิดในตระกูลที่ยากจนคับแค้น ต้องต่อสู้ดิ้นรนศึกษาเล่าเรียนและขวนขวายสร้างตนเองมากตั้งแต่วัยต้นจนล่วงวัยกลางคนไปแล้ว กิจการงานหรือธุรกิจนั้นก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ เช่น ต้องล้มลุกคลุกคลานตลอดมา แต่ครั้นถึงบั้นปลายชีวิตก็ประสบช่องทางเหมาะ ทำให้กิจการงานนั้นเจริญรุ่งเรืองทำมาค้าขึ้นและร่ำรวยอย่างไม่คาดหมาย ซึ่งชีวิตจริงๆ ของคนประเภทนี้ ก็มีให้เห็นเป็นตัวอย่างอยู่มาก

องค์ประกอบข้อ ๓ "เนื้อนาบุญต้องบริสุทธิ์"

คำว่า "เนื้อนาบุญ" ในที่นี้ได้แก่ บุคคลผู้รับการทำทานของผู้ทำทานนั้นเอง นับว่าเป็นองค์ประกอบข้อที่สำคัญที่สุด แม้ว่าองค์ประกอบในการทำทานข้อ ๑ และ ๒ จะงามบริสุทธิ์ครบถ้วนดีแล้ว กล่าวคือ วัตถุที่ทำทานนั้นเป็นของที่แสวงหาได้มาด้วยความบริสุทธิ์ เจตนาในการทำทานก็งามบริสุทธิ์พร้อมทั้ง ๓ ระยะ แต่ตัวผู้รับการทำทานเป็นคนที่ไม่ดี ไม่ใช่ผู้ที่เป็นเนื้อนาบุญที่บริสุทธิ์เป็นเนื้อนาบุญที่เลว ทานที่ทำไปนั้นก็ไม่ผลิดอกออกผล เปรียบเหมือนกับการหว่านเมล็ดข้าวเปลือกลงในพื้นนา ๑ กำมือ แม้เมล็ดข้าวนั้นจะเป็นพันธุ์ดี ที่พร้อมจะงอกงาม (วัตถุทานบริสุทธิ์) และผู้หว่านคือกสิกรก็มีเจตนาจะหว่านเพื่อทำนาให้เกิดผลิตผลเป็นอาชีพ (เจตนาบริสุทธิ์) แต่หากที่นานั้นเป็นที่ที่ไม่สม่ำเสมอกัน เมล็ดข้าวที่หว่านลงไปก็งอกเงยไม่เสมอกัน โดยเมล็ดที่ไปตกในที่เป็นดินดี ปุ๋ยดี มีน้ำอุดมสมบูรณ์ ส่วนเมล็ดที่ไปตกบนพื้นนาที่แห้งแล้ง มีแต่กรวดกับทรายและขาดน้ำ ก็จะแห้งเหี่ยวหรือเฉาตายไป หรือไม่งอกเงยเสียเลย การทำทานนั้นผลิตผลที่ผู้ทำทานจะได้รับก็คือ "บุญ" หากผู้ที่รับการให้ทานไม่เป็นเนื้อนาที่ดีสำหรับการทำบุญแล้ว ผลของทานคือ " บุญ " ก็จะไม่เกิดขึ้น แม้จะเกิดก็ไม่สมบูรณ์เพราะแกร็นหรือแห้งเหี่ยวเฉาไปด้วยประการต่างๆ ฉะนั้น ในการทำทาน ตัวบุคคลผู้รับของที่เราให้ทานจึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สุด เราผู้ทำทานจะได้บุญมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับคนพวกนี้คนที่นรับการให้ทานนั้น หากเป็นผู้ที่มีศีลธรรมสูง ก็ย่อมเป็นเนื้อนาบุญที่ดี ทานที่เราได้ทำไปแล้วก็เกิดผลบุญมาก หากผู้รับการให้ทานเป็นผู้ที่ไม่มีศีล ไม่มีธรรม ผลของทานก็ไม่เกิดขึ้น คือได้บุญน้อย ฉะนั้นคติโบราณที่กล่าวว่า "ทำบุญอย่าถามพระ หรือตักบาตรอย่าเลือกพระ" เห็นจะใช้ไม่ได้ในสมัยนี้ เพราะในสมัยนี้ไม่เหมือนกับท่านในสมัยก่อนๆ ที่บวชเพราะมุ่งจะหนีสงสาร โดยมุ่งจะทำมรรคผล และนิพพานให้แจ้ง ท่านจึงเป็นเนื้อนาบุญที่ประเสริฐ แต่ในสมัยนี้บางคนก็บวชด้วยคติ ๔ ประการ คือ "**บวชเป็นประเพณี**

บวชหนีทหาร บวชผลาญข้าวสุก บวชสนุกตามเพื่อน" ธรรมวินัยใดๆ ท่านไม่สนใจ เพียงแต่มีผ้าเหลืองห่มกาย ท่านก็นึกว่าตนเป็นพระแล้ว และเป็นเนื้อนาบุญเสียแล้ว ซึ่งป่วยการจะกล่าวไปถึงศีลปาฏิโมกข์ ๒๒๗ ข้อ แม้แต่เพียงแค่ศีล ๕ ก็ยังเอาแน่ไม่ได้ว่าท่านจะมีหรือไม่ การบวชที่แท้จริงแล้วก็เพื่อจะละความโลภ โกรธ และหลง ปัญหาว่าทำอย่างไรจึงจะได้พบกับท่านที่เป็นเนื้อนาบุญที่ประเสริฐข้อนี้ย่อมขึ้นอยู่กับวาสนาของเราผู้ทำทานเป็นสำคัญ หากเราได้เคยสร้างสมอบรมสร้างบารมีมาด้วยดีในอดีตชาติเป็นอันมากแล้ว บารมีนั้นก็จะเป็นพลังวาสนาน้อมนำให้ได้พบกับท่านที่เป็นเนื้อนาบุญที่ประเสริฐ ทำทานครั้งใดก็มักโชคดี ได้พบกับท่านที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบไปเสียทุกครั้ง หากบุญวาสนาของเราน้อยและไม่มั่นคง ก็จะได้พบกับท่านที่เป็นเนื้อนาบุญบ้าง ได้พบกับอลัชชีบ้าง คือดีและชั่วคละกันไป เช่นเดียวกับการซื้อสลากกินแบ่ง สลากกินรวบ หากมีวาสนาบารมีเพราะได้เคยทำบุญ ให้ทานฝากกับสวรรค์ไว้ในชาติก่อนๆ ก็ย่อมมีวาสนาให้ถูกรางวัลได้ หากไม่มีวาสนาเพราะไม่เคยทำบุญทำทานฝากสวรรค์เอาไว้เลย ก็ไม่มีสมบัติสวรรค์อะไรที่จะให้เบิกได้ อยู่ๆ ก็จะมาขอเบิกเช่นนี้ ก็ยากที่จะถูกรางวัลได้

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ว่า แม้วัตถุทานจะบริสุทธิ์ดี เจตนาในการทำทานจะบริสุทธิ์ดี จะทำให้ทานนั้นมีผลน้อยหรือมากย่อมขึ้นอยู่กับเนื้อนาบุญเป็นลำดับต่อไปนี้คือ

๑) ทำทานแก่สัตว์เดรัจฉาน แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ได้บุญน้อยกว่าให้ทานดังกล่าวแก่มนุษย์ แม้จะเป็นมนุษย์ที่ไม่มีศีล ไม่มีธรรมเลยก็ตาม ทั้งนี้เพราะสัตว์ย่อมมีบุญวาสนา บารมีน้อยกว่ามนุษย์ และสัตว์ไม่ใช่เนื้อนาบุญที่ดี

๒) ให้ทานแก่มนุษย์ที่ไม่มีศีล ไม่มีธรรมวินัย แม้จะให้มากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าให้ทานดังกล่าวแก่ผู้ที่มีศีล ๕ แม้จะให้เพียงครั้งเดียวก็ตาม

๓) ให้ทานแก่ผู้ที่มีศีล ๕ แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าให้ทานดังกล่าวแก่ผู้มีศีล ๘ แม้จะให้แต่เพียงครั้งเดียวก็ตาม

๔) ให้ทานแก่ผู้มีศีล ๘ แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าถวายทานแก่ผู้ที่มีศีล ๑๐ คือ สามเณรในพระพุทธศาสนา แม้จะได้ถวายทานดังกล่าวแต่เพียงครั้งเดียวก็ตาม

๕) ถวายทานแก่สามเณรซึ่งมีศีล ๑๐ แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าถวายทานดังกล่าวแก่พระสมมุติสงฆ์ ซึ่งมีศีลปาฏิโมกข์สังวร ๒๒๗ ข้อ

พระด้วยกันก็มีคุณธรรมแตกต่างกัน จึงเป็นเนื้อนาบุญที่ต่างกัน บุคคลที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนามีศีลปาฏิโมกข์สังวร ๒๒๗ ข้อนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ตรัสเรียกว่า เป็น "พระ" แต่เป็นเพียงพระสมมุติเท่านั้น เรียกกันว่า "สมมุติสงฆ์" พระที่แท้จริงนั้น หมายถึงบุคคลที่บรรลุคุณธรรมตั้งแต่พระโสดาปัตติผลเป็นพระโสดาบันเป็นต้นไป ไม่ว่าท่านผู้นั้นจะได้บวชหรือเป็นฆราวาสก็ตาม นับว่าเป็น "พระ" ทั้งสิ้น และพระด้วยกันก็มีคุณธรรมต่างกันหลายระดับชั้น จากน้อยไปหามาก ดังนี้คือ พระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์ พระปัจเจกพุทธเจ้า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และย่อมเป็นเนื้อนาบุญที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

๖) ถวายทานแก่พระสมมุติสงฆ์ แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าการถวายทานแก่พระโสดาบัน แม้จะได้ถวายทานดังกล่าวแต่เพียงครั้งเดียวก็ตาม (ความจริงยังมีการแยกพระโสดาปัตติมรรคและพระโสดาปัตติผล ฯลฯ เป็นลำดับไปจนถึงพระอรหันตผล แต่ในที่นี้จะกล่าวแต่เพียงย่นย่อพอให้ได้ใจความเท่านั้น)

๗) ถวายทานแก่พระโสดาบัน แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าการถวายทานดังกล่าวแก่พระสกิทาคามี แม้จะถวายทานดังกล่าวแต่เพียงครั้งเดียวก็ตาม

๘) ถวายทานแก่พระสกิทาคามี แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าการถวายทานดังกล่าวแก่พระอนาคามี แม้จะถวายทานดังกล่าวแต่เพียงครั้งเดียวก็ตาม

๙) ถวายทานแก่พระอนาคามี แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าการถวายทานดังกล่าวแก่พระอรหันต์ แม้จะถวายทานดังกล่าวแต่เพียงครั้งเดียวก็ตาม

๑๐) ถวายทานแก่พระอรหันต์ แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าการถวายทานดังกล่าวแก่พระปัจเจกพุทธเจ้า แม้จะถวายทานดังกล่าวแต่เพียงครั้งเดียวก็ตาม

๑๑) ถวายทานแก่พระปัจเจกพุทธเจ้า แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าการถวายทานดังกล่าวแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้จะถวายทานดังกล่าวแต่เพียงครั้งเดียวก็ตาม

๑๒) ถวายทานแดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าการถวายสังฆทานที่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นประธาน แม้จะถวายสังฆทานดังกล่าวแต่เพียงครั้งเดียวก็ตาม

๑๓) การถวายสังฆทาน ที่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นประธาน แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าการถวายวิหารทาน แม้จะได้กระทำแต่เพียง

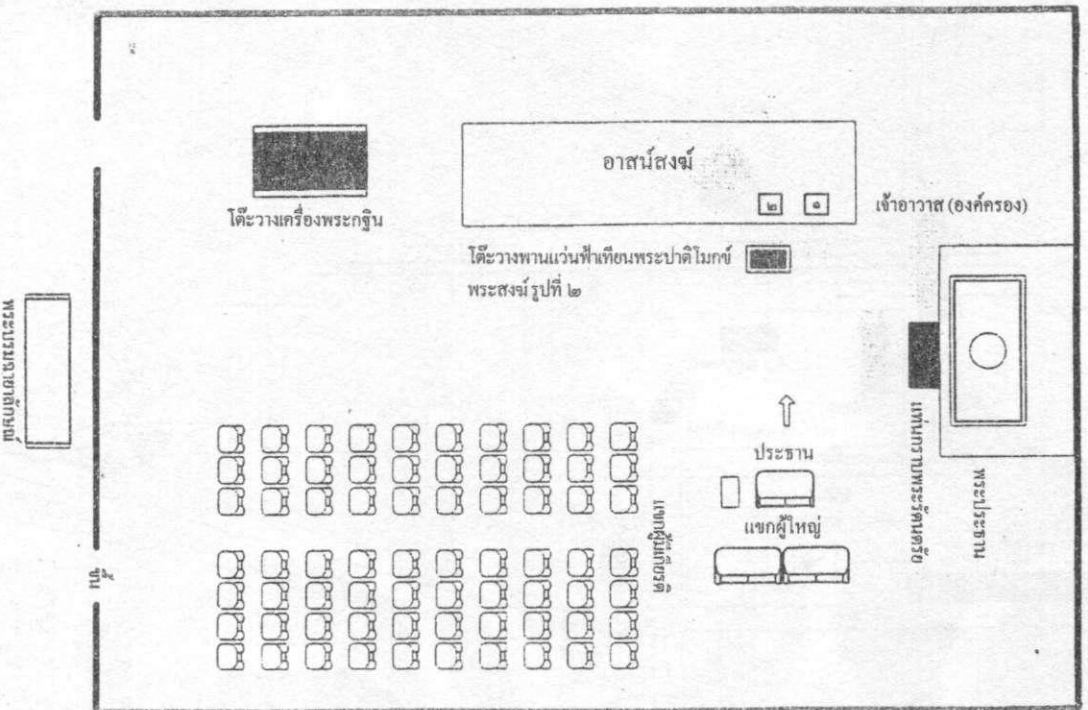
ครั้งเดียวก็ตาม วิหารทาน ได้แก่ การสร้างหรือร่วมสร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ ศาลาโรงธรรม ศาลาท่าน้ำ ศาลาที่พักอาศัยคนเดินทาง อันเป็นสาธารณประโยชน์ที่ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน อนึ่ง การสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์หรือสิ่งที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน แม้จะไม่เกี่ยวเนื่องกับกิจในพระพุทธศาสนา เช่นโรงพยาบาล โรงเรียน บ่อน้ำ แท็งก์น้ำ ศาลาป้ายรถยนต์โดยสารประจำทาง สุสาน เมรุเผาศพ ก็ได้บุญมากในทำนองเดียวกัน

๑๔) การถวายวิหารทาน แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง (๑๐๐ หลัง) ก็ยังได้บุญน้อยกว่าการให้ธรรมทาน แม้จะให้เพียงครั้งเดียวก็ตาม **การให้ธรรมทานก็คือ การเทศน์ การสอนธรรมะ แก่ผู้ที่ยังไม่รู้ให้ได้รู้ ที่รู้อยู่แล้วให้รู้ยิ่งๆ ขึ้น ให้ได้เข้าใจในมรรค ผล นิพพาน ให้ผู้ที่เป็นมิจฉาทิฐิได้กลับใจมาเป็นสัมมาทิฐิ ชักจูงผู้คนให้เข้าปฏิบัติธรรม รวมตลอดถึงการพิมพ์ การแจกหนังสือธรรมะ**

๑๕)การให้ธรรมทาน แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าการให้ **"อภัยทาน"** แม้จะให้แต่เพียงครั้งเดียวก็ตาม **การให้อภัยทาน ก็คือการไม่ผูกโกรธ ไม่อาฆาต จองเวร ไม่พยาบาทคิดร้ายผู้อื่นแม้แต่ศัตรู ซึ่งได้บุญกุศลแรงและสูงมากใน**ฝ่ายทาน เพราะเป็นการบำเพ็ญเพียรเพื่อละ "โทสะกิเลส" และเป็นการเจริญ "เมตตาพรหมวิหารธรรม" อันเป็นพรหมวิหารข้อ ๑ ในพรหมวิหาร ๔ ให้เกิดขึ้น อันพรหมวิหาร ๔ นั้น เป็นคุณธรรมที่เป็นองค์ธรรมของโยคีบุคคลที่บำเพ็ญฌาณและวิปัสสนา ผู้ที่ทรงพรหมวิหาร ๔ ได้ย่อมเป็นผู้ทรงฌาณ ซึ่งเมื่อเมตตาพรหมวิหารธรรมได้เกิดขึ้นแล้วเมื่อใด ก็ย่อมละเสียได้ซึ่ง "พยาบาท" ผู้นั้นจึงจะสามารถให้อภัยทานได้ การให้อภัยทานจึงเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและยากเย็น จึงจัดเป็นทานที่สูงกว่าการให้ทานทั้งปวง

อย่างไรก็ดี การให้อภัยทาน แม้จะมากเพียงใด แม้จะชนะการให้ทานอื่นๆ ทั้งมวล ผลบุญนั้นก็ยังอยู่ในระดับต่ำกว่า "ฝ่ายศีล" เพราะเป็นการบำเพ็ญบารมีคนละขั้นต่างกัน

แผนที่แสดงการจัดสถานที่ถวายผ้าพระกฐินพระราชทานภายในอุโบสถ
วัดเสนหา อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม



จ. สุพรรณบุรี
อ. บางเลน
ถ. มาลัยแมน
ม. ราชภัฏ
วัดเสนหา
ถ. เลียบทางรถไฟ
ระยะทาง 2 กิโลเมตร
สถานีรถไฟ
นครปฐม
รร. ตำรวจภูธรเขต 7
ม. ศิลปากร
วัดห้วยจรเข้
คลองเจดีย์บูชา
องค์พระปฐมเจดีย์
โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย
พระราชวังสนามจันทร์
สามแยกถนนมาลัยแมน
สนง.กษจ.นครปฐม
โรงแรมริเวอร์
กรุงเทพฯ
ราชบุรี
รพ. สนามจันทร์
ถึงวัด- - - - ระยะทางประมาณ 3.5 กิโลเมตร - - -
ศาลากลางจังหวัดนครปฐม
N
W
E
S

Space



จัดทำ/ออกแบบโดย กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรและเทคโนโลยีการฝึก
สำนักพัฒนาผู้ฝึกและเทคโนโลยีการฝึก
กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน